REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNI ZAVOD ZA ZAŠTITU OBITELJI, MATERINSTVA I MLADEŽI

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom

Klasa: 023-01/01-01/
Urbroj: 552-04-01/02-03-
Zagreb, 20. siječnja 2003. godine

IZVJEŠĆE O RADU

POVJERENSTVA VLADE REPUBLIKE HRVATSKE ZA OSOBE S INVALIDITETOM

za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2002. godine

1. UVOD

U skladu s Odlukom o osnivanju Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom (Narodne novine, br. 102/00, 6/01) i s Poslovnikom o radu Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom (Klasa: 023-01/01-01/3; Urbroj: 552-07-01/01-01-1 od 21. ožujka 2001. godine), Povjerenstvo je podnijelo Vladi RH Izvješće o radu Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom za 2001. godinu (Klasa:023-01/01-01-10; Urbroj:552-04-01/02-02-9 od 24. svibnja 2002.godine), vezano uz kojeg je Vlada Republike Hrvatske na sjednici održanoj 20. lipnja 2002, godine donijela sljedeći zaključak:
«Prihvaća se Izvješće o radu Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom, za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2001. godine, u tekstu koji je dostavilo Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom aktom, klase: 023-01/01-01-10, urbroja: 552-04-01/02.02-10, od 27. svibnja 2002. godine.»

2. SJEDNICE POVJERENSTVA

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom je u u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2002. godine, održalo pet sjednica Povjerenstva, a od kojih su dvije sjednice bile tematske.

Prva sjednica Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom u 2002. godini održana je dana 4. ožujka 2002. godine. Budući da je na sjednici bilo prisutno više od polovice članova Povjerenstva, na sjednici se moglo odlučivati o svim

Zagreb, Savska cesta 41/III, tel. 01 6176-858, 6177-452, fax. 6176-857

pitanjima koja su vezana uz rad Povjerenstva. Na navedenoj sjednici jednoglasno je prihvaćeno slijedeće:

- izvješće predsjednice Povjerenstva dr. sc. Adinde Dulčić o aktivnostima Povjerenstva u razdoblju od 7. studenog 2001. godine do 28. veljače 2002. godine;
- izvješća voditeljica/voditelja radnih grupa o radu radnih grupa za razdoblje od 7. studenog 2001. godine do 28. veljače 2002. godine;
- izmjena stavka 2. točke 14. *Poslovnika o radu Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom* tako da ona sada glasi: " *Uredsko poslovanje Povjerenstva vodi se pod urudžbenim brojem Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, i to kao unutarnje ustrojstvene jedinice 04*";
- zahtjev *Ureda Vlade RH za ljudska prava* vezan za proširenje članstva Povjerenstva, odnosno jednoglasno je prihvaćeno da novi član Povjerenstva bude predstavnik Ureda RH za ljudska prava gđa *Silvija Trgovec Greif, dipl. iur.:*
- prijedlog za izmjenu i dopunu točke V. Odluke o osnivanju Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom (NN, 102/00, 6/01) koji se odnosi na proširenje članstva Povjerenstva s predstavnikom Ureda Vlade RH za ljudska prava;
- prijedlog Plana i programa rada Povjerenstva za 2002. godinu.

Na istoj sjednici jednoglasno je zaključeno da se:

- kao neosnovani odbiju zahtjevi vezani za proširenje članstva Povjerenstva Vlade RH za osobe s invaliditetom od strane *URIHO (Ustanove za rehabilitaciju hendikepiranih osoba profesionalnom rehabilitacijom i zapošljavanjem), Društva multiple skleroze Hrvatske i Udruge ustanova, drugih pravnih osoba i građana koji provede profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje invalida Hrvatske;*
- od Ministarstva rada i socijalne skrbi zatraži pravno tumačenje članka 14. stavak 5. i 6. Zakona o socijalnoj skrbi, koji se odnosi na ostvarivanje prava na tumača osobama s gluhoćom (vezano uz navedeno, Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom još nije zaprimilo odgovor);
- pokrene inicijativa za obilježavanje Europske godine osoba s invaliditetom – 2003. godine na nacionalnoj razini
- Povjerenstvo Vlade RH za osobe s invaliditetom treba pravodobno upoznati sa izradom zakonskih i podzakonskih akata koji se odnose na problematiku osoba s invaliditetom i da na tome svi članovi Povjerenstva trebaju inzistirati.

Druga sjednica Povjerenstva, održana dana 6. svibnja 2002. godine, bila je tematska. Raspravljalo se o Prijedlogu Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2002. do 2006. godine. Budući da je na sjednici bilo prisutno više od polovice članova Povjerenstva, na sjednici se moglo odlučivati i o svemu što je aktualno i od posebnog značaja za osobe s invaliditetom.
Na kraju trosatne rasprave, Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom je jednoglasno zaključilo da je Nacrt prijedloga nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2002. godine izvrstan dokument, te je podržalo njegovo donošenje u Vladi Republike Hrvatske i u Hrvatskom saboru.

Posebno je značajnim Povjerenstvo ocijenilo što je navedeni dokument rezultat partnerskog odnosa između Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, resornih tijela, znanstvenih i stručnih ustanova, udruga osoba s invaliditetom i udruga koje rade u korist osoba s invaliditetom i što se donosi uoči Europske godine osoba s invaliditetom.
Isto tako, Povjerenstvo je mišljenja da je Nacrt prijedloga nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2002. do 2006. godine usklađen sa svim relevantnim dokumentima UN, VE i EU iz područja osoba s invaliditetom.

U cilju poboljšanja kvalitete življenja osoba s invaliditetom na svim područjima u Republici Hrvatskoj, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom predlaže jednoglasno nakon trosatne rasprave o navedenom dokumentu na sjednici Povjerenstva 6. svibnja o. g. sljedeće izmjene i dopune:

3.PROGRAM DJELOVANJA
3.1. Obitelj i civilno društvo
Nakon 3. stavka – Dodati novi stavak koji glasi: *«Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave i Ministarstvo financija u suradnji s Ministarstvom rada i socijalne skrbi, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, udrugama osoba s invaliditetom i udrugama koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom do kraja 2002. godine predložit će izmjene i dopune Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi i Zakona o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, kojima će se u djelokrugu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ugraditi obveza poduzimanja mjera za podupiranje programskih aktivnosti u korist osoba s invaliditetom, te potpomaganje i financiranje rada udruga osoba s invaliditetom i udruga koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom.»*

3.2. Zdravlje, šport i rekreacija
8. stavak – Predlaže se da navedeni stavak glasi: *«Ministarstvo prosvjete i športa u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, udrugama osoba s invaliditetom i udrugama koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom do kraja 2006. godine osigurat će dostupnost školskih prostora u svrhu omogućavanja izvannastavnih športskih i drugih aktivnosti djeci i mladeži, uključujući svu djecu i mlade s teškoćama u razvoju, radi očuvanja i poboljšanja njihova zdravlja. »*

3.5. Stanovanje, mobilnost i pristupačnost
Dodati na kraju poglavlja novi, 10.stavak koji glasi: *«Ministarstvo financija predložit će do kraja 2002. godine izmjenu i dopunu propisa o proračunu na način da će se posebno iskazivati planirana i utrošena sredstva za uklanjanje arhitektonskih i drugih barijera u prostoru.»*

4. ZAVRŠNE ODREDNICE
Nakon 1. stavka – Predlaže se novi stavak koji glasi: *«Vlada RH do kraja 2003. godine redefinirat će ulogu Povjerenstva Vlade RH za osobe s invaliditetom i razmotriti osnivanje Ureda Vlade RH za osobe s invaliditetom.»*

Nakon 1. stavka – Predlaže se novi stavak koji glasi:
«Vlada Republike Hrvatske do kraja 2003. godine razmotrit će mogućnost uvođenje institucije pravobranitelja za prava osoba s invaliditetom – «ombudsmana».»

2. stavak - Predlaže se izmjena tako da on glasi: *«Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži u suradnji s Povjerenstvom Vlade RH za udruge osoba s invaliditetom koordinirat će i pratiti provedbu Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2002. do 2006. godine.»*

3. stavak - Predlaže se izmjena tako da on glasi: *«Državni zavod za zaštitu obitelji materinstva i mladeži u suradnji s Povjerenstvom Vlade RH za osobe s invaliditetom izradit će plan provedbe Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2002. do 2006. godine za narednu godinu i o tome izvijestiti Hrvatski sabor.»*

5. stavak - Predlaže se izmjena tako da on glasi:
«Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži do 1. veljače svake godine dostavit će objedinjeno izvješće o provedbi mjera iz Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2002. do 2006. godine Hrvatskom saboru.»

7. stavak - Predlaže se izmjena tako da on glasi:
«Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži u suradnji s Povjerenstvom Vlade RH za osobe s invaliditetom, u roku 6 mjeseci od usvajanja, tiskat će Nacionalnu strategiju jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2002. do 2006. godine u crnom tisku i na Brailleovom pismu ili u audio zapisu, te će je objaviti na WEB stranicama.»

Na zahtjev velikog broja članova Povjerenstva za osobe s invaliditetom, dogovoreno je da 3. sjednica Povjerenstva bude tematski vezana za temu «Dodjela novčanih sredstava iz državnog proračuna udrugama osoba s invaliditetom i udrugama koje rade u korist osoba s invaliditetom». Isto je tako dogovoreno da se na sjednicu pozovu gđa Cvjetana Plavša-Matić, predstojnica Ureda Vlade RH za udruge i gosp. Goran Beus Richemberg, predsjednik Savjeta za razvoj civilnog društva RH koji su u mogućnosti dati najmjerodavnije informacije na navedenu temu.

Treća sjednica Povjerenstva, održana je 12. srpnja 2002. godine sukladno dogovoru s 2. sjednice Povjerenstva. U radu 3. sjednice Povjerenstva za osobe s invaliditetom aktivno su sudjelovali gđa Cvjetana Plavša-Matić, predstojnica Ureda Vlade RH za udruge i gosp. Goran Beus Richemberg, predsjednik Savjeta za razvoj civilnog društva RH. Budući da je na sjednici bilo prisutno više od polovice članova Povjerenstva, na sjednici se moglo odlučivati i o svemu što je aktualno i od posebnog značaja za osobe s invaliditetom.

Članovi Povjerenstva su podržali novine predložene od Ureda Vlade RH za udruge i Savjeta za razvoj civilnog društva RH vezane uz način i kriterije za dodjelu novčanih sredstava iz državnog proračuna za 2003. godinu.

Isto tako, na navedenoj sjednici raspravljalo se o nužnosti podvođenja udruga branitelja pod civilno društvo u skoroj budućnosti na način da im se osiguraju sredstva za hladni pogon, a da se programske aktivnosti natječu za novčana sredstva kao i druge udruge. Naime, svi su bili mišljenja da za to nema uvjeta da se dogodi 2003. godine.

S osobitom pozornošću je razmotren poseban status Hrvatskog Crvenog križa. Budući da je člankom 12. Zakona o Hrvatskom Crvenom križu (Narodne novine, 92/01) utvrđeno, između ostalog, da se iz dijela sredstva koji Hrvatska lutrija raspoređuje i izdvaja za humanitarnu potporu izdvaja 51% sredstava u korist Hrvatskog Crvenog križa, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje rade u korist osoba s invaliditetom i druge udruge stavljene su navedenom odredbom u dosta nepovoljniji položaj u odnosu na Hrvatski Crveni križ. Stoga je jedan od zaključaka 3. tematske sjednice Povjerenstva Vlade RH za osobe s invaliditetom bio da se organizira što je moguće prije rasprava o financiranju Crvenog križa u našem društvu radi vrednovanja njihova rada, koji je od iznimne važnosti, ali i radi dobivanja uvida o načinu trošenja sredstava iz državnog proračuna. Naime, za razliku od drugih organizacija civilnog sektora, Hrvatski Crveni križ ima stalnu potporu iz državnog proračuna te je potrebno osigurati dostupnost izvještaja o njihovom radu i široj javnosti uz naznaku dobivenih novčanih sredstava iz državnog proračuna, a po mogućnosti i iz proračuna jedinica lokalne samouprave i uprave.

Četvrta sjednica Povjerenstva održana je 18. studenog 2002. godine. Budući da je na sjednici bilo prisutno više od polovice članova Povjerenstva, na sjednici se moglo odlučivati o svim pitanjima koja su vezana uz rad Povjerenstva. U radu ove sjednice Povjerenstva Vlade za osobe s invaliditetom sudjelovala je i dr. sc. Mirjana Znaor, savjetnica ministra rada i socijalne skrbi. Ona je upoznala sve prisutne s aktivnostima u tijeku vezanim za stručni simpozija na temu «Aktualnosti i perspektive zapošljavanja osoba s invaliditetom» povodom obilježavanja Međunarodnog dana osoba s invaliditetom – 3. prosinca u organizaciji Ministarstva rada i socijalne skrbi, Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom i Ustanove za rehabilitaciju hendikepiranih osoba profesionalnom rehabilitacijom i zapošljavanjem – URIHO.

Na navedenoj sjednici jednoglasno je prihvaćeno na prijedlog Radne grupe za organizaciju okruglih stolova da se Okrugli stol «Problematika i izjednačavanje prava osoba s invaliditetom» održi 2003. godine, a ne krajem 2002. godine, kao što je bilo planirano. Isto je tako dogovoreno da se Okrugli stola na temu «Invalidi rada» održi 12. prosinca 2002. godine u Tribini grada Zagreba, Kaptol 27, Zagreb. Na navedenom okruglom stolu predviđeno je aktivno sudjelovanje predstavnika temeljnih udruga Hrvatskog saveza invalida rada, resornih tijela državne uprave koja se bave problematikom invalida rada i drugih zainteresiranih.

Na navedenoj sjednici prisutni su voditelji i zamjenici voditelja radnih grupa Povjerenstva podnijeli izvješća o dosadašnjem radu radnih grupa. Svi članovi Povjerenstva suglasni su da Povjerenstvo Vlade RH za osobe s invaliditetom redovno nije pravodobno informirano o svima zakonskim i podzakonskim aktima koji su od iznimne važnosti za problematiku osoba s invaliditetom, tako npr. od Povjerenstva nije

zatraženo očitovanje na Nacrt prijedloga pravilnika o zdravstvenim standardima u predškolskim ustanovama. Stoga je zaključeno da članovi Povjerenstva iz resornih ministarstava kontinuirano traže od svojih čelnika da zakonski i podzakonski akti iz djelokruga njihove nadležnosti budu pravodobno dostavljeni Povjerenstvu na mišljenje.

Isto tako, na navedenoj sjednici jednoglasno je osnovan Odbor za obilježavanje Europske godine osoba s invaliditetom, koji se sastoji od članova Povjerenstva i vanjskih članova. Za članove Odbora imenovani su sljedeći članovi Povjerenstva:
mr. sc. Mirjana Dobranović – voditeljica Odbora,
gđa. Silvija Trgovec-Greif, dipl. iur.- zamjenica voditeljice,
gosp. Miroslav Bebek – član,
gosp. Andrija Halec – član,
gosp. Zorislav Bobuš, dr. med. – član i
prof. dr. sc. Ljiljana Igrić - članica.
Ujedno, za članove Odbora imenovani su uz suglasnost nadležnih čelnika: gđa Verica Varga, tajnica Ministarstva za europske integracije i gđa Ana Balaband, savjetnica potpredsjednika Vlade RH prof. dr. Ante Simonića.

Jednoglasno je usvojeno sudjelovanje Povjerenstva za osobe s invaliditetom u statusu gosta na FIMITIC Konferenciji u Rimu, 3. – 6. travnja 2003. godine.

Članovi Povjerenstva dobili su tijekom sjednice na uvid materijale vezane uz projekt «Djeca s teškoćama u razvoju u RH», upućene iz Državnog zavoda za statistiku koji traži aktivnu suradnju Povjerenstva Vlade RH za osobe s invaliditetom. Dogovoreno je da svi članovi Povjerenstva koji Državnom zavodu za statistiku mogu pružiti tražene informacije, da to i naprave, a za kontakt osobe ispred Povjerenstva vezano uz navedeno predložene su : gđa Vesna Mihanović, prof. def. (tajnica Povjerenstva) prof. dr. sc. Ljiljana Igrić – član.

Bitno je spomenuti da je sukladno dogovoru s prošle sjednice tajništvo Povjerenstva zatražilo programsko i financijsko izvješće o radu Hrvatskog Crvenog križa od Vlade RH, ali izvješće o njihovom radu još nije dostavljeno na uvid Povjerenstvu.

Dogovoreno je da na sljedećoj sjednici Povjerenstva, između ostalog, dr. sc. Zorislav Bobuš ukratko upozna članove Povjerenstva s materijalima zadnjeg skupa DPI.

Peta sjednica Povjerenstva održana je dana 18. prosinca 2002. godine. Budući da je na sjednici bilo prisutno više od polovice članova Povjerenstva, na sjednici se moglo odlučivati o svim pitanjima koja su vezana uz rad Povjerenstva.

Sukladno dogovoru s prošle sjednice, gosp. Zorislav Bobuš, dr. med. ukratko je izvijestio Povjerenstvo o sudjelovanju delegacije Saveza organizacije invalida Hrvatske (SOIH-a) na 6. Svjetskoj skupštini DPI (Međunarodnog udruženja osoba s invaliditetom). Na navedenoj konferenciji sudjelovalo sudjelovalo je preko 3000 sudionika iz 108 zemalja.

Nakon plenarnih izlaganja rad se svakodnevno odvijao u 10 sekcija. U okviru sekcije o fizičkoj i komunikacijskoj pristupačnosti za osobe s invaliditetom prikazani su rezultati koje je SOIH postigao kroz projekte «Pristupačna Hrvatska» i «Školu mobilnosti». Doprinos SOIH-a ocijenjen je izuzetnim i uspostavljene su veze za suradnju na tom području. Navedeno izvješće se nalazi u privitku ovom Izvješću.

Na sjednici je jednoglasno prihvaćen Plan i program rada Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za 2003. godinu, koji se nalazi u privitku ovom Izvješću.

O rezultatima 4. pripremnog sastanka za 2. ministarsku konferencije za osobe s invaliditetom Vijeća Europe, koji održava od 7. do 8. svibnja 2003. u Malagi, Španjolska, upoznale su članove Povjerenstva gđa Silvija Trgovec Greif, dipl. iur. iz Ureda za ljudska prava i gđa Ružica Tadić, prof. iz Državnog zavoda, koje su sudjelovale od 9. do 11. prosinca 2002. godine u radu navedenog sastanka. Posebna pozornost je posvećena Prijedlogu Političke deklaracije s navedene Konferencije. Ujedno je zaključeno da Povjerenstvo inicira Potpisivanje Parcijalnog sporazuma o zdravstvu i socijalnoj skrbi od strane Republike Hrvatske, koji se odnosi na područje osoba s invaliditetom, kako bi Republika Hrvatska ubuduće mogla imati aktivnu ulogu poput npr. Republike Slovenije i Republike Makedonije, u kreiranju politike Vijeća Europe za osobe s invaliditetom.

3. AKTIVNOSTI RADNIH GRUPA POVJERENSTVA

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom djeluje kroz rad sljedećih radnih grupa:

- Radne grupe za praćenje pravnih propisa u hrvatskom zakonodavstvu,
- Radne grupe za praćenje provedbe *Nacionalnog programa za poboljšanje kvalitete življenja osoba s invaliditetom*,
- Radne grupe za etička pitanja i medije,
- Radne grupe za praćenje međunarodnih dokumenata o osobama s invaliditetom,
- Radne grupe za organizaciju okruglih stolova te
- Odbora za obilježavanje Europske godine osoba s invaliditetom.

Radna grupa za praćenje pravnih propisa u hrvatskom zakonodavstvu je kontinuirano radila na izradi mišljenja na zaprimljene nacrte i prijedloge propisa. Posebno treba istaknuti izradu mišljenja na nacrte zakonskih prijedloga koji se od osobite važnosti za osobe s invaliditetom kao što su:

- Nacrt prijedloga Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom;
- Nacrt prijedloga Zakona o oslobađanju od plaćanja dijela troškova zdravstvene zaštite;
- Nacrta prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju;
- Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi;
- Nacrt prijedloga Zakona o sportu.

Radna grupa za organizaciju okruglih stolova je uspješno realizira okrugli stol na temu *«Odgoj, obrazovanje i rehabilitacija djece i mladih s posebnim potrebama»*, koji je održan dana 4. svibnja o. g. u Tribini grada Zagreba.
Na skupu su sudjelovali predstavnici državnih tijela, lokalne samouprave i uprave, znanstveno-stručnih institucija, nacionalnih saveza udruga za osobe s invaliditetom, te predstavnici škola i ustanova za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju djece i mladih s posebnim potrebama.
Nakon uvodnih predavanja o ocjeni sadašnjeg stanja odgoja i obrazovanja djece i mladih s posebnim potrebama, primjerenoj školi za djecu s posebnim potrebama, metodici rada za djecu s posebnim potrebama, edukacijskoj integraciji i inkluziji, pokrenuta je rasprava o aktualnim problemima i smjernicama za budući razvoj. Okrugli stol je bio i medijski popraćen. U pripremi je Zbornik radova s Okruglog stola u nakladi od 1.000 primjeraka.

Isto tako, ova Radna grupa uspješno je organizirala okrugli stola na temu: «Invalidi rada» dana 12. prosinca 2002. godine u prostorijama Tribine grada Zagreba.
U radu Okruglog stola sudjelovalo je oko 60 sudionika - predstavnika temeljnih udruga Hrvatskog saveza invalida rada, resornih tijela državne uprave koja se bave problematikom invalida rada i drugih zainteresiranih.
Kako je u Zakonu o mirovinskom osiguranju dana neadekvatna definicija invalidnosti, sudionici Okruglog stola zaključili su da su potrebne hitne izmjene i dopuna navedenog zakona. Zaključeno je, također, da je potrebno uvođenje instituta pravobranitelja za osobe s invaliditetom, izjednačavanje prava po osnovi invalidnosti. Istaknuta je potreba za osiguravanjem dva zastupnička mjesta za predstavnika invalida rada u novom izbornom zakonodavstvu. Okrugli stol je bio i medijski popraćen, a u pripremi je i Zbornik radova s Okruglog stola.

Radna grupa za praćenje provedbe Nacionalnog programa za poboljšanje kvalitete življenja osoba s invaliditetom je kontinuirano je radila na praćenju provedbe Nacionalnog programa za poboljšanje kvalitete življenja osoba s invaliditetom. Posebno treba istaknuti izradu mišljenja na prijedloge nacionalnih dokumenta koji su od iznimne važnosti za problematiku osoba s invaliditetom kao što su:

- Prijedlog Nacionalne obiteljske politike te
- Prijedlog Nacionalnog programa djelovanja za mlade.

Radna grupa za etička pitanja i medije je kontinuirano pratila rad Povjerenstva predlažući učinkovite mjere radi poštivanja načela etičkog djelovanja. Isto su tako članovi Radne grupe, kroz veliki broj aktivnosti, senzibilizirali javnost te doprinijeli daljnjem podizanju svijesti o osobama s invaliditetom.
Članovi ove radne grupe aktivno se zalažu da se problematika osoba s invaliditetom češće pojavljuje, ali ne izdvojeno (getoizirano!) i senzacionalno, nego da nađe mjesta u svim oblicima svakodnevnih događanja i informiranja. Radna grupa je pripremala priopćenja za javnost o radu Povjerenstva za osobe s invaliditetom.

Radna grupa za praćenje međunarodnih dokumenata o osobama s invaliditetom je tijekom svoga rada pri donošenju određenih zakona predlagala mjere u odnosu na

međunarodne dokumente iz područja položaja, zaštite i rehabilitacije osoba s invaliditetom.
Tijekom svoga rada članovi ove Radne grupe posebno su razmotrili zakonodavstvo Republike Slovenije i njegovo usklađivanje s aktima Europske unije. U privitku ovog izvješća nalazi se i prikaz navedenoga.

Odbor za obilježavanje Europske godine osoba s invaliditetom od svog osnutka održao je nekoliko sastanaka radi pripreme Prijedloga Programa za obilježavanje Europske godine osoba s invaliditetom. Planirano je da se Prijedlog Programa za obilježavanje Europske godine osoba s invaliditetom raspravi i donese na prvoj sjednici Povjerenstva Vlade RH za osobe s invaliditetom u 2003. godini.

Isto tako, treba istaknuti da je dana 14. lipnja o. g. održan **sastanak voditelja i zamjenika voditelja radnih grupa s predsjednicom dr. sc. Adindom Dulčić** kako bi rad Povjerenstva bio što prepoznatljiviji i učinkovitiji.

4. OSTALE AKTIVNOSTI POVJERENSTVA

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom je stručno i savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske čija je zadaća da Vladi Republike Hrvatske daje prijedloge, mišljenja i stručna obrazloženja iz područja položaja, zaštite i rehabilitacije osoba s invaliditetom i njihovih obitelji, te da provodi aktivnosti usmjerene na njihovu dobrobit.

Sukladno navedenome, Povjerenstvo Vlade RH za osobe s invaliditetom je aktivno sudjelovalo u procesu revizije Nacionalnog programa djelovanja za djecu i to vezano uz poglavlje «Djeca s teškoćama u razvoju».

Posebna ad hoc radna grupa Povjerenstva za osobe s invaliditetom izradila je ocjenu stanja o položaju djece s teškoćama u razvoju, prijedlog prioritetnih mjera te organizirala raspravu u fokusnoj grupi u kojoj su sudjelovali predstavnici državnih tijela, znanstvenih institucija, ustanova za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju djece s teškoćama u razvoju, nevladinih udruga, roditelji djece s teškoćama u razvoju. Kao prioritetne mjere, Povjerenstvo je predložilo:

- osnivanje registra rizične djece;
- osnaživanje i intenziviranje međuresorske suradnje s ciljem poboljšanja i osuvremenjavanja edukacijskih i rehabilitacijskih programa te
- osiguravanje pristupačnosti zdravstvenih i odgojno obrazovnih ustanova.

Stručne i administrativne poslove za Povjerenstvo obavlja Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, odnosno tajnica i pomoćnica tajnice Povjerenstva. Web stranica Povjerenstva nalazi se na domeni Državnog zavoda, a ona glasi www.dzzomm.hr. Unutar te stranice nalazi se podstranica Povjerenstva.

Posebno treba istaknuti da je Povjerenstvo Vlade RH za osobe s invaliditetom bio suorganizator 1. međunarodnog stručnog simpozija «Aktualnosti i perspektive zapošljavanje osoba s invaliditetom» koji se održao 2. prosinca 2002. godine povodom Međunarodnog dana osoba s invaliditetom. Na navedenom skupu uz hrvatske stručnjake iz područja zapošljavanja osoba s invaliditetom, sudjelovali su i stručnjaci iz Slovenije, Češke i Nizozemske.

Isto je tako Povjerenstvo za osobe s invaliditetom u suradnji s Državnim zavodom za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži i Gradskim društvom invalida Đurđevac organiziralo Okrugli stol *«Nasilje nad ženama s invaliditetom»*. Na navedenom skupu aktivno su sudjelovali predstavnici državnih tijela, lokalne samouprave i uprave, udruga osoba s invaliditetom i udruga koje programski rade u korist osoba s invaliditetom, ustanova socijalne skrbi i drugi. Na skupu je, između ostalog zaključeno da je radi suzbijanja nasilja nad ženama, a osobito nad ženama s invaliditetom, potrebno osigurati uvjete za provedbu svih mjera iz Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova i Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom te kontinuirano nadzirati njihovu provedbu.

Predsjednica, članovi, tajnica i pomoćnica tajnice Povjerenstva su aktivno sudjelovali u brojnim aktivnostima neprofitnog sektora koji skrbi o osobama s invaliditetom. Isto su tako širu javnost informirali o problematici osoba s invaliditetom putem javnih medija.

Posebno ističemo da su predsjednica, članovi, tajnica i pomoćnica tajnice Povjerenstva aktivno sudjelovali u sljedećim događanjima:

- Svjetovanje *Brajica za 21. stoljeće,* Opatija, 31. siječnja –1. veljače 2002. godine
- HEKUP («Hendikepirani u prometu»), Zagreb, Zagrebački velesajam, 25. ožujka 2002. godine
- Humanitarni koncert Saveza društva distrofičara, Zagreb, Koncertna dvorana «Vatroslav Lisinski», 16. svibnja 2002. godine
- *Izbor najboljeg sportaša s invaliditetom*, Zagrebački velesajam, 30. siječnja 2002. godine
- *Svečano otvorenje INKAZ,* Centar za odgoj, obrazovanje i osposobljavanje djece «Dubrava», 15. travnja 2002. godine
- *Humanitarni koncert Saveza organizacija invalida Hrvatske,* Zagreb, Kazalište «Kerempuh», 15. travnja o.g.
- *Humanitarni koncert Saveza društva distrofičara*, Zagreb, Koncertna dvorana «Vatroslav Lisinski», 16. svibnja 2002. godine
- Sedmi hrvatski simpozij o invalidima « *Potporne tehnologije – dodana vrijednost kvaliteti življenja»*, Varaždinske Toplice, Hotel «Minerva 26.-28. svibnja o. g.
- 5. Škola za voditelje udruga invalida *«Znanjem do bolje kvalitete života osoba s invaliditetom»*, Zagreb, 23. – 26. listopada 2002. godine
- Simpozij u Lovranu Hrvatske udruge tetraplegičara i paraplegičara - *Radni vikend,* Lovran, 29. studenoga 2002. godine
- Manifestacija SOIH-a *«Podsjećamo – upozoravamo»,* Zagreb, 03. prosinca 2002. godine

- Svjetska banka Ured u Zagrebu *«Obilježavanje međunarodnog dana osoba s invaliditetom»*, Zagreb, 03. prosinca 2002. godine
- Humanitarni koncert *«Zažmiri i zaželi»*, Zagreb, Diskoteque «The best», 16. prosinca 2002. godine

Dobro je istaknuti da Povjerenstvo Vlade RH za osobe s invaliditetom uspostavilo suradnju s Međunarodnim udruženjem saveza osoba s tjelesnim invaliditetom – FIMITIC te da Povjerenstvo aktivno surađuje s državnim tijelima, znanstvenim i stručnim ustanovama, udrugama osoba s invaliditetom te udrugama koje skrbe o osobama s invaliditetom na izdavanju međunarodnih dokumenata i drugih publikacija relevantnih za problematiku osoba s invaliditetom.

Isto tako, potrebno je istaknuti da se Povjerenstvo posebno zalaže za emitiranje titlova za osobe oštećena sluha teletekstom. U privitku se nalazi prilog o tome. Ujedno, Povjerenstvo se zalaže i za tiskanje knjiga i dokumenata na Brailleovom pismu. Stoga se u privitku ovog Izvješća, nalazi i izvješće Hrvatskog saveza slijepih.

5. POTEŠKOĆE U RADU POVJERENSTVA

U navedenom razdoblju primijećene su sljedeće poteškoće u radu:

- Osnovnu poteškoću u radu Povjerenstva Vlade RH za osobe s invaliditetom predstavlja nepravodobno upoznavanje Povjerenstva s prijedlozima zakonskih i podzakonskih aktova koji su vezani uz problematiku osoba s invaliditetom, te sa strateškim nacionalnim dokumentima;
- Nemogućnost pronalaska velike dvorane za sastanke koja bi bila prilagođena osoba s invaliditetom sa svrhom omogućavanja nazočnosti medija na sjednicama Povjerenstva radi osiguravanja javnog rada i veće senzibilizacije društva za problematiku osoba s invaliditetom te
- U razdoblju do kraja listopada u Odjelu za osobe s posebnim potrebama bila su samo zaposlena dva službenika (samo 1 stručni suradnik i 1 administrativni referent), koji su uz provedbu redovnih aktivnosti Odjela za osobe s posebnim potrebama, obavljali sve tehničke i administrativne poslove za Povjerenstvo Vlade RH za osobe s invaliditetom. Potrebno je istaknuti da su početkom studenog 2002. godine u Odjel za osobe s posebnim potrebama primljena su dvije vježbenice, a početkom prosinca još jedna stručna suradnica. Uvjereni smo da će navedeno kadrovsko osnaživanje pridonijeti uspješnosti rada Povjerenstva.

6. ZAVRŠNA OCJENA RADA POVJERENSTVA VLADA RH ZA OSOBE S INVALIDITETOM

Unatoč navedenim poteškoćama, mišljenja smo da je *Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom* u uspostavilo partnerske odnose sa svim tijelima državne uprave koja se bave problematikom osoba s invaliditetom, s udrugama osoba s invaliditetom i udrugama koje skrbe za osobe s invaliditetom, te sa stručnim i

znanstvenim institucijama. Partnerski odnosi doprinose, a zasigurno, će još više doprinijeti u budućnosti kvalitetnom i učinkovitom radu Povjerenstva u svrhu kreiranja i provedbe javne politike za osobe s invaliditetom. Na taj način Povjerenstvo za osobe s invaliditetom ostvaruje u potpunosti svoju osnovnu zadaću kao stručno i savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske.
Isto tako, želimo istaknuti da je Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži dao značajan doprinos uspješnosti i kvaliteti rada Povjerenstva pružajući mu administrativnu i tehničku pomoć prilikom provođenja svih aktivnosti.

S poštovanjem,

Predsjednica Povjerenstva

mr. sc. Adinda Dulčić

Prilozi :

- Plan i programa rada Povjerenstva za 2002. godinu
- Plan i program rada Povjerenstva za 2003. godinu
- Pozivnica za Okrugli stol: «Odgoj, obrazovanje i rehabilitacija djece i mladih s posebnim potrebama»
- Pozivnica za Okrugli stol «Invalidi rada»
- Ocjena stanja o položaju djece s teškoćama u razvoju u Republici Hrvatskoj
- Izvješća radnih grupa Povjerenstva
- Izvještaj o 6. svjetskoj skupštini DPI
- Emitiranje titlova za osobe oštećena sluha teletekstom
- Izvješće o aktivnostima Hrvatskog saveza slijepih u 2002. godini

POVJERENSTVO VLADE REPUBLIKE HRVATSKE
ZA OSOBE S INVALIDITETOM
Radna grupa za praćenje pravnih propisa
u hrvatskom zakonodavstvu

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNI ZAVOD ZA ZAŠTITU OBITELJI,
MATERINSTVA I MLADEŽI
Primljeno: 21 -01- 2003
0230/0201/18 04
11-03-6

DRŽAVNI ZAVOD ZA ZAŠTITU OBITELJI,
MATERINSTVA I MLADEŽI
Povjerenstvo Vlade RH za osobe s invaliditetom
- tajništvo –

Predmet: Izvješće o radu radne skupine za godinu 2002.
- dostavlja se

Radna skupina za praćenje pravnih propisa u hrvatskom zakonodavstvu Povjerenstva Vlade Republike za osobe s invaliditetom tijekom 2002. godine izradilo je niz mišljenja na prijedloge zakona koji su upućeni u zakonodavnu proceduru, a svojim sadržajem utječu i na prava, obveze i uvjete življenja osoba s invaliditetom. Svojim radom, radna grupa pokušala je ostvariti i svrhu samog Povjerenstva te svojim sugestijama, prijedlozima i mišljenjima na pojedine propise osigurati više standarde i kvalitetu življenja osoba s invaliditetom i njihovih obitelji.

Radna grupa je u svom radu nastojala surađivat s nevladinim udrugama čiji su predstavnici i članovi Povjerenstva, uvažavajući njihove prijedloge, sugestije i mišljenja izradila mišljenje na sljedeće prijedloge zakona:

- Nacrt prijedloga Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom,
- Nacrt prijedloga Zakona o oslobađanju od plaćanja dijela troškova zdravstvene zaštite,
- Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju
- Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi
- Nacrt prijedloga Zakona o sportu.

Osim na zakonske prijedloge, Radna skupina izradila je u ime Povjerenstva odgovore niz upita, prijedloga i predstavki koje su dostavljene Povjerenstvu VRH za osobe s invaliditetom.

Zatraženo je, od nadležnog Ministarstva, tumačenje članka 14. stavaka 5. i 6. Zakona o socijalnoj skrbi, koje tumačenje, koliko je članovima radne skupine poznato, još nije dostavljeno.

Radna skupina i u sljedećoj godini planira aktivno sudjelovati u izradi mišljenja na prijedloge Zakona koji se na bilo koji način dotiču osoba s invaliditetom.

Silvija Trgovec - Greif

Silvija Trgovec - Greif

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNI ZAVOD ZA ZAŠTITU OBITELJI, MATERINSTVA I MLADEŽI

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom

Na temelju članka 7. *Poslovnika o radu Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom* (Klasa: 023-01/01-01/3, Urbroj: 552-07-01/01-01-1 od 21. ožujka 2001. godine; Klasa:023-01/02-01/ , Urbroj: 552-04-01/01-02-1 od 4. ožujka 2002. godine), Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom donijelo je na sjednici od 18. prosinca 2002. godine, sljedeći

Plan i programa rada
Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom
za 2003. godinu

1. Praćenje provedbe *Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2002. do 2006. godine,* kao i nadzor nad provedbom
2. Pokretanje aktivnosti za uvođenje institucije pravobranitelja za osobe s invaliditetom
3. Organizacija okruglog stola na temu «Ujednačavanje prava osoba s invaliditetom iste kategorije»
4. Obilježavanje Europske godine osoba s invaliditetom – 2003. godine
5. Praćenje procesa deinstitucionalizacije osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na ulogu udruga osoba s invaliditetom i udruga koje skrbe o osobama s invaliditetom.
6. Praćenje europskih zakona i politike prema osobama s invaliditetom, te izrada prijedloga mjera djelovanja koje su objektivno izvedive u postojećim ekonomskim i društvenim uvjetima
7. Razvijanje bilateralne i multilateralne međunarodne suradnje s vladinim, međunarodnim i nevladinim organizacijama vezano uz pitanja osoba s invaliditetom
8. Razmatranje potrebe i iniciranje donošenja odgovarajućih propisa u svrhu izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom, te po potrebi pokretanje javne rasprave
9. Praćenje provođenja zakona koji se odnose na područje položaja, zaštite i rehabilitacije osoba s invaliditetom, a osobito Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom
10. Pokretanje ispitivanja stavova stručnjaka o postojanju/nepostojanju elemenata anti-diskriminatorne prakse prema osobama s invaliditetom
11. Pokretanje evaluacije učinkovitosti postojećih mjera pravne zaštite za osobe s invaliditetom i usluga koje su za ovu skupinu korisnika na raspolaganju
12. Pokretanje istraživanja o skupini djece i mladih čiji su roditelji osobe s invaliditetom, a koji su, uslijed nedostatne društvene potpore i skrbi, glavni izvori pomoći svojim roditeljima ili drugim članovima obitelji s invaliditetom radi organiziranja djelotvornije društvene potpore obiteljima osoba s invaliditetom
13. Ažuriranje web stranice Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom

Klasa: 023-01/02-01/21
Urbroj: 552-04-01/01-2-1
Zagreb, 18. prosinca 2002.

Predsjednica Povjerenstva
dr. sc. Adinda Dulčić

Zagreb, Savska cesta 41/III, tel. 01 6176-858, 6177-452, fax. 6176-857

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNI ZAVOD ZA ZAŠTITU
OBITELJI, MATERINSTVA I MLADEŽI

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske
za osobe s invaliditetom

Na temelju članka 7. *Poslovnika o radu Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom* (Klasa: 023-01/01-01/3, Urbroj: 552-07-01/01-01-1 od 21. ožujka 2001. godine), Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom donijelo je na sjednici od 4. ožujka 2002. godine, sljedeći

Plan i programa rada

Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom za 2002. godinu

1. Praćenje procesa izmjena i dopuna *Nacionalnog programa za poboljšanje kvalitete življenja osoba s invaliditetom,* kao i provedba istoga
2. Organizacija okruglog stola na temu «Invalidi rada»
3. Organizacija okruglog stola na temu «Odgoj, obrazovanje i rehabilitacija djece i mladeži s posebnim potrebama»
4. Organizacija okruglog stola na temu «Ujednačavanje prava osoba s invaliditetom iste kategorije»
5. Priprema aktivnosti za obilježavanje Europske godine osoba s invaliditetom - 2003
6. Praćenje europskih zakona i politike prema osobama s invaliditetom, te izrada prijedloga mjera djelovanja koje su objektivno izvedive u postojećim ekonomskim i društvenim uvjetima
7. Razmatranje potrebe i iniciranje donošenja odgovarajućih propisa u svrhu izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom, te po potrebi pokretanje javne rasprave
8. Praćenje provođenja zakona koji se odnose na područje položaja, zaštite i rehabilitacije osoba s invaliditetom
9. Pokrenuti ispitivanje stavova stručnjaka o postojanju/nepostojanju elemenata anti-diskriminatorne prakse prema osobama s invaliditetom
10. Pokrenuti evaluaciju učinkovitosti postojećih mjera pravne zaštite za osobe s invaliditetom i usluga koje su za ovu skupinu korisnika na raspolaganju
11. Pokrenuti istraživanje o skupini djece i mladih čiji su roditelji osobe s invaliditetom, a koji su, uslijed nedostatne društvene potpore i skrbi, glavni izvori pomoći svojim roditeljima ili drugim članovima obitelji s invaliditetom radi organiziranja djelotvornije društvene potpore obiteljima osoba s invaliditetom
12. Ažuriranje web stranice Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom

Klasa: 023-01/01-01/5
Urbroj: 552-04-01/01-2-1
Zagreb, 4. ožujka 2002.

Predsjednica Povjerenstva
dr. sc. Adinda Dulčić

Zagreb, Savska cesta 41/III, tel. 01 6176-858, 6177-452, fax. 6176-857

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom

Okrugli stol

Odgoj, obrazovanje i rehabilitacija djece i mladih s posebnim potrebama

*Zagreb *Tribina grada Zagreba* 8. svibnja 2002.*

Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži

Program Okruglog stola

Odgoj, obrazovanje i rehabilitacija djece i mladih s posebnim potrebama

10.00 – 10.20 **Pozdravna riječ**

dr. sc. Adinda Dulčić, predsjednica Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom

Ocjena sadašnjeg stanja odgoja i obrazovanja djece i mladih s posebnim potrebama

mr. sc. Edita Ružić: Provedba zakonskih odredbi odgoja i obrazovanja djece s posebnim potrebama

10.20 – 11.00 **Postoji li primjerena škola u hrvatskoj praksi?**

mr. sc. Sanja Kobeščak: Od integracije do inkluzije u predškolskom odgoju
Ines Denona: Uloga roditelja u tretmanu djece s teškoćama u razvoju
Mile Batinić: Prikaz modela odgoja i obrazovanja djece s teškoćama u razvoju u m odgoju
Željkica Šemper: Tolerancija prema osobama s invaliditetom
Josip Strunjak: Iskustva iz Centra za odgoj, obrazovanje i osposobljavanje Dubrava
Alma Barjaktarević: Rekreacija i iskustveno učenje u prirodi

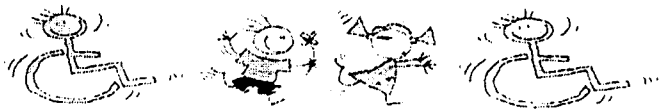

11.00 – 11.30 **Važnost metodike rada za djecu s posebnim potrebama**

dr. sc. Adinda Dulčić: Posebnosti metodike rada u edukaciji i rehabilitaciji djece s teškoćama u razvoju
prim. dr. sc. Miroslav Pospiš: Osnove individualnog pristupa u procesu obrazovanja djece i mladeži s posebnim potrebama

11.30 – 12.00 **Pauza**

12.00 – 12.30 **Edukacijska integracija – nužan korak za izjednačavanje mogućnosti za djecu i mlade s posebnim potrebama**

prof. dr. sc. Branko Radovančić: Odgojno-obrazovna integracija djece s teškoćama u razvoju
Bojana Jelčić: Zakoračiti u školu bez predrasuda

12.30 – 12.45 **Inkluzija: stvarnost ili san?**

prof. dr. sc. Borka Teodorović i mr. sc. Daniela Bratković: Od integracije ka inkluzivnoj edukaciji

12.45 – 13.30 **Rasprava i zaključci**

13.30 – 14.30 **Domjenak**

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske
za osobe s invaliditetom

Okrugli stol

Invalidi rada

Zagreb
Tribina grada Zagreba
12.12.2002.

Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži

Program Okruglog stola

INVALIDI RADA

10.00 – 10.30 **Uvodna riječ**

dr. sc. Adinda Dulčić,
predsjednica Povjerenstva Vlade
Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom

10.30 – 11.30 **Plenarna izlaganja:**

gosp. Josip Petrač :
Analiza postojećeg stanja

gosp. Ivo Mohorić, dipl. iur.:
Zakon o mirovinskom osiguranju

gosp. Peter Šribar, dipl.iur.:
Invalidi rada i socijalna skrb

gosp. Zdenko Žunić, prof. def.:
Zakon o zapošljavanju i rehabilitaciji invalida

11.30 – 12.00 **Pauza**

12.00 – 12.50 **Izlaganja**

gosp. Ante Štulić:
Položaj invalida rada koji su još u radnom odnosu

gosp. Ivica Korov:
Položaj invalida rada umirovljenih zbog profesionalne nesposobnosti za rad

gosp. Stevan Veljanovski:
Zakonska regulativa i invalidi rada s težim stupnjem invaliditeta

gđa Vesna Cerovečki:
Položaj invalida rada u zaštitnoj radionici SUVENIR – Sirač

gđa Žarka Pintač, soc. radnik. URIHO:
Osvrt na iskustva u primjeni novog zakona o mirovinskom osiguranju

12.50 – 13.30 **Rasprava i zaključci**

13.30 – 14.30 **Domjenak**

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom
Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži

Druga radna verzija

Prijedlog Stručne grupe Vijeća za djecu za područje djelovanja **"Tjelesno ili mentalno oštećena ili psihički bolesna djeca"**

Izmjene i dopune Nacionalnog programa djelovanja za djecu u Republici Hrvatskoj

Zagreb, travnja 2002.

Prijedlog je stručne grupe Vijeća za djecu da područje s naslovom "Tjelesno ili mentalno oštećena ili psihički bolesna djeca" Nacionalnog programa djelovanja za djecu promijeni naziv u

"Djeca s teškoćama u razvoju"

Ocjena stanja u Republici Hrvatskoj

4. Djeca s teškoćama u razvoju

Pojam *"djeca s teškoćama u razvoju"* obuvaćao bi djecu s mentalnom retardacijom, tjelesnim invaliditetom, oštećenjem sluha, poremećajima govorno-glasovne komunikacije, oštećenjem vida, s poremećajima iz autističnog spektra, s teškim oblicima epilepsije, djecu s višeevrsnim oštećenjima kao i psihički bolesnu djecu. Ujedno, treba reći da uzroci navedenih oštećenja mogu biti različiti, od genetskih poremećaja i nasljednih bolesti, bolesti majke u trudnoći i težih porođaja, pa do neke kasnije povrede ili bolesti.

U Republici Hrvatskoj ne postoji jedinstven naziv za djecu s teškoćama u razvoju. Naime, različiti propisi upotrebljavaju različite nazive kao što su "tjelesno i duševno oštećenje", "tjelesne i duševne poteškoće", "smetnje u razvoju", "teškoće u razvoju", "tjelesno ili mentalno oštećenje", "invalidno dijete", "psihički bolesno dijete" i sl.

Osobe s invaliditetom pa tako i djeca s teškoćama u razvoju imaju pravo na posebnu zaštitu sukladno brojnim međunarodnim dokumentima.
Tako je Vijeće Europe usvojilo Europsku socijalnu povelju 1961. godine, a 1993. godine su Rezolucijom usvojena Standardna pravila UN o izjednačivanju mogućnosti za osobe s invaliditetom. Slijedeći Europsku socijalnu povelju te Standardna pravila, Europska komisija je 20. prosinca 1996. godine usvojila Rezoluciju "Jednake mogućnosti za osobe s invaliditetom", a ona je postala nova strategija Europske komisije za invalidnost.
Amsterdamski je ugovor jedan od najvažnijih dokumenata Europske unije koji je, između ostalog, i temelj za osnaživanje politike prema osobama s invaliditetom. Tako on sadrži jasne pravne odredbe koje proklamiraju uvažavanje osnovnih ljudskih prava, a što je jedan od osnovnih principa djelovanja Europske unije. Ujedno, sadrži i bitne odredbe važne za osobe s invaliditetom koje se odnose na suzbijanje diskriminacije na temelju invaliditeta.
Posebno valja istaknuti *Konvenciju o pravima djeteta* usvojenu na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 20. studenog 1989. godine, a koja obvezuje Republiku Hrvatsku kao stranku. Tako se u članku 23. Konvencije ističe da države stranke trebaju omogućiti djetetu s teškoćama u duševnom ili tjelesnom razvoju vođenje ispunjenog i pristojnog života u uvjetima koji mu jamče dostojanstvo, jačaju njegovo oslanjanje na vlastite snage te mu olakšavaju djelatno sudjelovanje u zajednici. Isto tako, države trebaju priznati djetetu s teškoćama u razvoju pravo na posebnu skrb, a ovisno o raspoloživim sredstvima trebaju poticati i osiguravati svakom takvom djetetu, kao i onima koji su odgovorni za njegovu skrb, pružanje pomoći koju zatraže i koja je primjerena stanju djeteta, kao i uvjetima u kojima žive njegovi roditelji ili drugi koji skrbe za njega. Ujedno, u Konvenciji se ističe da države stranke, priznajući djetetu s teškoćama u razvoju posebne potrebe, trebaju omogućiti pružanje besplatne pomoći kad god je to moguće te ju organizirati na način da djetetu s teškoćama u razvoju osiguraju djelotvoran pristup obrazovanju, stručnoj izobrazbi, zdravstvenim i rehabilitacijskim službama, pripremi za zapošljavanje i mogućnostima razonode. Na taj će se način omogućiti svakom djetetu puno uključivanje u zajednicu te njegov osobni razvoj, a što uključuje i njegov kulturni te duhovni napredak. Istovremeno, prilikom pružanja pomoći države trebaju uvažavati materijalne mogućnosti djetetovih roditelja ili drugih osoba koje o njemu skrbe.
Isto tako, sve države stranke se obvezuje da će u duhu međunarodne suradnje promicati razmjenu najvažnijih obavijesti iz područja preventivne zdravstvene zaštite te medicinskog,

psihološkog i funkcionanog tretmana djece s teškoćama u razvoju uključujući širenje i pristup obavijestima o metodama rehabilitacije, obrazovanja i izbora zanimanja, kako bi unaprijedile sposobnosti i vještine te proširile domaća iskustva u tim područjima.

Imajući u vidu prije spomenute, kao i ostale međunarodne dokumente, a u skladu sa suvremenim demokratskim načelima i dostignućima, Republika Hrvatska je u sam Ustav ugradila takve odredbe. U Ustavu su, između ostalog, navedena i brojna osobna, politička, gospodarska, socijalna i kulturna prava. U okviru tih prava, naročito u dijelu koji se odnosi na gospodarska, socijalna i kulturna prava, nalaze se odredbe kojima se određuje poseban oblik zaštite osoba s invaliditetom. Tako se navodi da država posebnu skrb posvećuje zaštiti invalidnih osoba i njihovu uključivanju u društveni život. Isto tako, govori se o pravu tjelesno i duševno oštećenog i socijalno zapuštenog djeteta na osobitu njegu, obrazovanje i skrb. Republika Hrvatska štiti materinstvo, djecu i mladež te stvara socijalne, kulturne, odgojne, materijalne i druge uvjete kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojan život. Roditelji su dužni odgajati, uzdržavati i školovati djecu te imaju pravo i slobodu samostalno odlučivati o odgoju djece. Odgovorni su osigurati pravo djeteta na potpun i skladan razvoj njegove osobnosti (Sokol, Smerdel,1998).
Odredbe Ustava Republike Hrvatske razrađene su u brojnim propisima slijedeći osnovno načelo posebne zaštite, ali u različitoj mjeri i na različit način, ovisno u sustavu u kojem se ta zaštita ostvaruje. Isto bi se moglo reći i za provedbu propisa u stvarnosti. Poradi toga se pristupilo kodifikaciji propisa značajnih za osobe s invaliditetom, što bi rezultiralo usuglašavanjem postojećih pravnih propisa koji su u primjeni, u različitim sustavima. Ujedno, kodifikacija propisa bi omogućila i usklađivanje naših pravnih propisa sa zakonima Europske unije. Isto tako, pri predlaganju konačnih rješenja uvažili bi se svi relevantni međunarodni dokumenti, osobito oni koje je ratificirala Republika Hrvatska.

Kako bi se djeci s teškoćama u razvoju omogućila bolja kvaliteta života, potrebno im je pružiti iste mogućnosti, odnosno izjednačiti mogućnosti prilikom ostvarivanja njihovih prava s drugom djecom. Na taj bi način djeca s teškoćama u razvoju mogla postići visoki stupanj emocionalne sigurnosti te se osobno razviti. Ujedno, utjecalo bi se i na njihovu fizičku dobrobit, njihovo vlastito određenje, kvalitetne međuljudske odnose koje mogu ostvariti te na socijalnu inkluziju. Možemo reći da ostvarivanje svega navedenog nije samo zadatak države, već i zadatak roditelja, obrazovnih i drugih ustanova, kao i svih ostalih subjekata društva.
Valja reći da tome uveliko doprinose i udruge osoba s invaliditetom, udruge roditelja i skrbnika djece s teškoćama u razvoju, kao i ostale udruge koje kroz svoje programske zadatke skrbe o djeci s teškoćama u razvoju.

Treba istaknuti da u Republici Hrvatskoj nije poznat broj osoba s invaliditetom, pa tako niti broj djece s teškoćama u razvoju. Budući da djeca s teškoćama u razvoju ostvaruju svoja prava u više sustava, poznati su nam samo brojčani pokazatelji o djeci koja ta prava ostvaruju u svakom pojedinom sustavu, a što dovodi do nemogućnosti utvrđivanja stvarnog broja djece s teškoćama u razvoju. U svrhu utvrđivanja i praćenja učestalosti pojedinih vrsta i stupnjeva invaliditeta, etiologije i efikasnosti primjene mjera u prevenciji, liječenju i rehabilitaciji, donesen je Zakon o hrvatskom registru o osobama s invaliditetom. Tako je ispunjen osnovni preduvjet za ustrojavanje jedinstvene baze podataka koja će u konačnici rezultirati kreiranjem i planiranjem sustavne i sveobuhvatne skrbi za sve osobe s invaliditetom, pa tako i za djecu s teškoćama u razvoju, odnosno uspostavljanjem jedinstvene politike za sve osobe s invaliditetom.

Obitelj i dijete s teškoćama u razvoju

Razvoj svakog djeteta ovisi kako o obitelji tako i o drugim socijalnim faktorima.
Obitelj je zajednica u kojoj dijete raste i razvija se te u kojoj se stvaraju temelji buduće ličnosti. Ona je oduvijek bila i ostaje idealna sredina za razvitak djeteta, a i najsigurnija je garancija za njegovo pravilno oblikovanje i prilagođavanje društvenom životu. Za stvaranje određene strukture ličnosti, možemo reći da su važni stavovi roditelja kao usmjerivača razvoja. Tako na uspješnu integraciju ličnosti veliki utjecaj mogu imati stavovi roditelja, kao što su: dominacija, submisija, prezaštićenost, suvišna popustljivost i odbacivanje. Emocionalna deprivacija zasigurno dovodi do emocionalnih smetnji i otežanom prilagođavanju (Kisker, 1972).
Obiteljska atmosfera u kojoj dijete raste i razvija se uvjetovana je stavovima roditelja i njihovim emocionalnim reakcijama u odnosu na dijete. U najvećem broju slučajeva rođenje je djeteta planirano, odnosno možemo reći da je dijete željeno. Očekivano dijete roditelji povezuju sa svojim ambicijama. Kada obitelj dobije novog člana i to člana s teškoćama u razvoju, dolazi do narušavanja obiteljske harmonije. Nastupaju problemi koji su brojni, ali se uglavnom svode na to kako će obitelj prihvatiti takvo dijete, utjecati na njegov razvoj te kako će to dijete utjecati na obitelj.
Obitelji variraju u svojim reakcijama prema rođenju, podizanju djeteta te prema prilagođavanju. Reakcije su uvjetovane ranijim životom, iskustvom, ekonomskim statusom, socijalnom čvrstinom bračnih odnosa i emocionalnim stanjem roditelja. Važno je da dijete prihvate oba roditelja. Briga za djecu ne smije razdvojiti roditelje, već ih treba još snažnije povezati. Kaže se da je potrebno spoznati te prihvatiti pravo stanje djeteta kako bi mu se pomoglo u napredovanju (Egg, 1967).
Ali ima situacija kada obitelj ne može odigrati svoju ulogu, bilo zato što ona ne postoji ili nije sposobna da preuzme svoje zadatke u pogledu pravilnog formiranje mlade ličnosti. U tom slučaju govori se o djeci bez obitelji, o djeci koja su lišena roditeljske brige i staranja. Za djecu s teškoćama u razvoju bez odgovarajuće roditeljske skrbi također je, kao oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite, vrlo važno posvojenje. Na taj način se djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi pruža prilika za bolji i sretniji život u obitelji.

Uz obitelji koje se s ljubavlju i pažnjom brinu o svom djetetu, ima i onih koje ga nikada ne prihvate ili se pak radi o rizičnim i problematičnim obiteljima općenito neodgovorna ponašanja, pa su njihova djeca u većoj opasnosti da budu ugrožena. U takvim slučajevima, radi zaštite prava i interesa djeteta, potrebno je posegnuti za obiteljsko-pravnom zaštitom.
Prilikom zbrinjavanja djece s teškoćama u razvoju koja zbog određenih obiteljskih okolnosti, potrebe za školovanjem ili zbog njihova dobra moraju biti odvojena od svojih obitelji, a ne može se naći odgovarajuća zamjena za obitelj - udomiteljska obitelj, nužan je smještaj u neku od ustanova socijalne skrbi. Valja reći da se ta djeca pokušavaju smjestiti u ustanove regionalnog tipa u kojima se velika pozornost posvećuje obiteljskom obliku življenja.
Smještavanje djece u udomiteljsku obitelj ili dom treba primjenjivati kad je to nužno, odnosno ako se djetetu i njegovoj obitelji ne može pomoći drugim pravima ili ako je to zbog posebnih potreba tih osoba svrhovitije.

Poznato je da su obitelj i drugi oblici zajedničkog života bitni činitelji društva te izvor socijalne kohezije. Stoga, podizanjem kvalitete života obitelji, posebice obitelji s djecom, dolazi do pozitivnih iskoraka prema jedinstvenoj obiteljskoj politici. U instrumente obiteljske politike ubrajamo razne obiteljske naknade, a među njima je i dječji doplatak. To je novčano primanje koje koristi roditelj, posvojitelj, skrbnik, očuh, maćeha, baka, djed i osoba kojoj je

temeljem rješenja nadležnog tijela za poslove socijalne skrbi dijete povjereno na čuvanje i odgoj. Pozitivan korak u odnosu na prijašnji zakon je proširenje dječjih doplataka na djecu od roditelja koji nisu zaposleni. Tim zakonom djetetu s oštećenjem zdravlja pripada dječji doplatak do završetka redovitog školovanja u srednjoj školi, odnosno najduže do 21. godine života. Isto tako, djetetu s težim oštećenjem zdravlja, a kojemu je oštećenje nastalo prije navršene 18. godine života, pripada doplatak za djecu do kraja kalendarske godine u kojoj navršava 27 godina života. Ujedno, za djecu s težim teškoćama u razvoju predviđeno je pravo zadržavanja doplatka za djecu sve dok se to pravo ne utvrdi drugim propisom (pretpostavlja se općim propisom o pravima osoba s invaliditetom).
U slučajevima kada je djetetu osiguran stalan smještaj u ustanovi, ne pripada mu doplatak za vrijeme dok traje smještaj. Ujedno, pravo na ostvarivanje doplatka za djecu prestaje stupanjem djeteta u brak.

Prilikom stjecanja prava na doplatak za djecu, visina doplatka kod djece s oštećenjem zdravlja uvećava se za 25%, dok za dijete s težim oštećenjem zdravlja doplatak za djecu određuje se u svoti od 25% od proračunske osnovice, neovisno o ukupnom dohotku po članu kućanstva mjesečno.

U okviru zaštite majčinstva treba istaknuti, između ostalog, i pravo roditelja na *skraćeno radno vrijeme radi njege djeteta kojem je potrebna pojačana briga i njega, te pravo roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju.*

U slučajevima kada je djetetu radi njegova zdravlja i razvoja potrebna pojačana briga i njega, jedan od zaposlenih roditelja može ostvariti *pravo na skraćeno radno vrijeme, odnosno na rad s polovicom punog radnog vremena do tri godine djetetova života.* Postupak ostvarivanja navedenog prava je u nadležnosti zdravstva, dok vještačenje radi utvrđivanja potrebe pojačane brige i njege provodi nadležno povjerenstvo Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

Prava roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju obuhvaćaju *pravo na dopust do sedme godine djetetova života i pravo na rad s polovicom punog radnog vremena.*

Iako se ovdje radi o pravima s osnove rada, postupak utvrđivanja uvjeta, odnosno donošenja rješenja o priznavanju jednog od navedenih prava je u nadležnosti centara za socijalnu skrb. Navedena su prava utvrđena u Zakonu o radu. Uvjeti i postupak za stjecanje tih prava, te način i obračun isplate naknade plaće za njihovo ostvarivanje propisani su Pravilnikom o stjecanju prava na dopust do sedme godine djetetova života i na rad s polovicom punog radnog vremena zbog njege djeteta s težim smetnjama u razvoju.

Pravo na dopust do sedme godine djetetova života ili pravo na rad s polovicom punog radnog vremena može ostvariti samo jedan od roditelja pod uvjetom da se kod djeteta radi o težem oštećenju, te da su oba roditelja, odnosno jedan roditelj koji sam brine o svom djetetu, u radnom odnosu s punim radnim vremenom.

Jedno od tih prava ne može ostvariti roditelj čije je dijete na stalnom ili tjednom smještaju, odnosno ukoliko ono svakodnevno boravi u ustanovi duže od osam sati. Roditelj kojem je priznato jedno od navedenih prava, ima pravo na naknadu plaće za vrijeme za koje ne radi. Budući da je u postupku ostvarivanja tih prava potrebno utvrditi postojanje i težinu oštećenja, nadležni centar za socijalnu skrb upućuje dijete prvostupanjskom tijelu vještačenja radi davanja nalaza i mišljenja.

Poznato je da se roditelji djeteta s teškoćama u razvoju već njegovim rođenjem suočavaju s niz problema. Već u samom rodilištu površno se upoznaje roditelja s naravi oštećenja njegova djeteta i s poteškoćama s kojima će se, zasigurno, suočiti. Takvi problemi mogli bi se riješiti savjetodavnim radom stručnjaka putem savjetovališta koja bi uključivala individualni i skupni rad s roditeljima. Pritom bi se roditeljima omogućilo da spoznaju ne samo narav i prognozu oštećenja ili bolesti djeteta, već i potrebu te mogućnosti što ranijeg tretmana. Ujedno, u cilju ostanka što većeg broja djece u obitelji, potrebno je razviti razne službe podrške koje bi pružale usluge obitelji i djeci s teškoćama u razvoju.

Socijalna skrb

U kontekstu sustava socijalne sigurnosti posljednju socijalno-zaštitnu mrežu čini sustav socijalne skrbi. Pravima iz socijalne skrbi utvrđena su različita prava upravo za tjelesno i/ili mentalno oštećene te psihički bolesne osobe, a među njima je i *pravo na skrb izvan vlastite obitelji.*
Pravo na skrb izvan vlastite obitelji ima tjelesno i/ili mentalno oštećena te psihički bolesna osoba kojoj u okviru vlastite obitelji nije moguće osigurati čuvanje i odgoj, školovanje, osposobljavanje ili psihosocijalnu rehabilitaciju, a takav je oblik skrbi za nju najsvrhovitiji. To se pravo osigurava tjelesno i/ili mentalno oštećenim osobama u skladu s njihovom dobi, vrstom i stupnjem oštećenja. Ujedno, to se pravo osigurava i psihički bolesnoj osobi kojoj nije potreban smještaj u bolnicu, a skrb joj se ne može pružiti u vlastitoj obitelji. Skrb izvan vlastite obitelji obuhvaća sve oblike smještaja ili boravak u udomiteljskoj obitelji, domovima socijalne skrbi, te i druge oblike smještaja ili boravka koje pruža vjerska zajednica, trgovačko društvo, udruga i druga domaća i strana pravna i fizička osoba, koji korisniku osiguravaju stanovanje, prehranu, čuvanje, brigu o zdravlju, odgoju i obrazovanju, psihosocijalnu rehabilitaciju, njegu i druge potrebe. Skrb izvan obitelji se ostvaruje u obliku stalnog, tjednog i privremenog smještaja te cjelodnevnog i poludnevnog boravka. Stalnim smještajem osigurava se tijekom duljeg vremenskog razdoblja zadovoljavanje životnih potreba kao što su stanovanje, prehrana, odijevanje, održavanje osobne higijene, briga o zdravlju, čuvanje, odgoj i obrazovanje, njega, radne aktivnosti, psihosocijalna rehabilitacija i korištenje slobodnog vremena. Privremenim smještajem se osigurava privremeni boravak, prehrana, hitna medicinska pomoć, nabavka odjeće i obuće, troškovi prijevoza u mjesto prebivališta u vlastitu ili udomiteljsku obitelj, dom socijalne skrbi ili drugu ustanovu. Iste potrebe osiguravaju se tjednim smještajem, ali samo radnim danom, te cjelodnevnim i poludnevnim boravkom koji uključuje i organiziranje prijevoza te i druge adekvatne odgovore na moguće potrebe.
Isto tako, postoji i alternativni oblik zbrinjavanja, a to je poticanje samostalnog življenja osoba s mentalnom retardacijom starije kronološke dobi koje su dugi niz godina bile smještene u ustanovama socijalne skrbi. Taj je oblik zbrinjavanja i službeno priznat od Ministarstva rada i socijalne skrbi. Za sada, tu djelatnost obavlja Udruga za promicanje inkluzije koja je osnovala Dom za samostalno stanovanje, odnosno ustanovu socijalne skrbi.

Pojedinim odredbama Zakona o socijalnoj skrbi uređen je jedan od oblika skrbi izvan vlastite obitelji, a to je udomiteljska obitelj. Udomiteljska obitelj može biti ona koja ima stambene, socijalne i druge uvjete što smještenoj osobi, korisniku omogućava primjereno stanovanje, pravilnu ishranu, učenje, odmor, zadovoljavanje drugih potreba i interesa te koja se prema njemu humano odnosi. Član udomiteljske obitelji koji preuzme brigu o smještaju osobe mora biti hrvatski državljanin, psihički i tjelesno zdrav te imati sposobnosti potrebne za zaštitu, čuvanje, njegu, odgoj i zadovoljavanje drugih potreba smještene osobe. Navedene uvjete ocjenjuje centar za socijalnu skrb prema mjestu prebivališta udomitelja. Istovremeno se navodi i koja obitelj ne ispunjava uvjeta za udomiteljstvo. To se odnosi na one obitelji u kojih

je udomitelju ili drugom članu oduzeto pravo na roditeljsku skrb, u kojoj su poremećeni obiteljski odnosi, u slučajevima kada je udomitelj ili drugi član obitelji osoba društveno neprihvatljivog ponašanja, te u kojoj bi zbog mentalnog oštećenja ili bolesti udomitelja ili nekog drugog člana obitelji bilo ugroženo zdravlje ili drugi interesi smještene osobe.
Ujedno, u jednoj udomiteljskoj obitelji može biti najviše 10 osoba. U slučaju da je smješteno više od pet osoba, udomitelj može ostvariti pravni položaj osobe koja samostalno obavlja socijalnu skrb kao profesionalnu djelatnost. Centar za socijalnu skrb je dužan putem seminara ili pojedinačnim radom upoznati udomitelja sa svojevrsnim potrebama i osobinama smještene osobe te mu davati stručne upute vezane za njihovu skrb.
Osoba se smještava u udomiteljsku obitelj prema području centra za socijalnu skrb gdje se nalazi ta osoba, kao i udomiteljska obitelj. Samo iznimno, osoba se smještava u udomiteljsku obitelj na drugom području centra za socijalnu skrb i to onda kada je to na njenu dobrobit. Tada je centar za socijalnu skrb, koji odlučuje o smještaju, dužan surađivati s centrom za socijalnu skrb na čijem području udomiteljska obitelj ima prebivalište te sklapa ugovor s udomiteljem u kojem se utvrđuju međusobni odnosi, obveze udomitelja te obveze udomitelja prema smještenoj osobi.
Centar za socijalnu skrb, na čijem je području udomiteljska obitelj, prati prilike u kojima živi smještena osoba. Ujedno, udomitelj je dužan u izvršavanju svojih obveza postupati po uputama centra za socijalnu skrb, a za obavljanje te djelatnosti dobiva mjesečnu naknadu čija visina ovisi o dobi i potrebama korisnika. Isto tako, odredbama spomenutog zakona uređena je obveza centra za socijanu skrb, a odnosi se na vraćanje maloljetne osobe u vlastitu obitelj ili na njezino posvojenje, ako je to u interesu djeteta.
Osim takvog standardnog udomiteljstva razvilo se i specijalizirano udomiteljstvo kojeg provodi stručni tim Udruge za promicanje inkluzije u suradnji s centrima za socijalnu skrb u cilju razvijanja samostalnosti djeteta te njegova sveukupnog boljeg funkcioniranja unutar obitelji i šire društvene zajednice. Za sada se takav program provodi u osam udomiteljskih obitelji za osamnaestero djece s mentalnom retardacijom koji su nakon boravka u institucijama smješteni u udomiteljske obitelji. Ujedno, u tijeku je izrada analize stanja s prijedlogom mjera u vezi s kvalitetom života djece s teškoćama u razvoju u udomiteljskim obiteljima.

Propisima o socijalnoj skrbi utvrđena su prava koja mogu ostvariti korisnici socijalne skrbi, među kojima su i tjelesno i/ili mentalno oštećena ili psihički bolesna djeca.

Pritom se izdvajaju neka od prava budući su značajna upravo za njih:

1. doplatak za pomoć i njegu
2. pomoć i njega u kući
3. osobna invalidnina
4. osposobljavanje za samostalan život i rad

Osobna invalidnina
Pravo na osobnu invalidninu ima teže tjelesno i/ili mentalno oštećena osoba ili osoba s trajnim promjenama u zdravstvenom stanju čije je oštećenje nastupilo prije navršene 18. godine života. Korisnik koji ostvaruje pravo na osobnu invalidninu ne može istodobno ostvariti pravo na doplatak za pomoć i njegu.

U slučajevima kada roditelj osobe koja ostvaruje pravo na osobnu invalidninu koristi porodni dopust, dopust do sedme godine djetetova života ili pravo na rad s polovicom punog radnog vremena zbog njege teže tjelesno ili mentalno oštećenog djeteta, a dijete dnevno boravi u

predškolskoj, školskoj ili zdravstvenoj ustanovi ili domu socijalne skrbi, osobna invalidnina se isplaćuje u smanjenom iznosu. Ako osoba koristi stalni ili tjedni smještaj izvan vlasitite obitelji ne može ostvariti pravo na osobnu invalidninu.

S obzirom na činjenicu da tjelesno i/ili mentalno oštećenje zahtijeva pojačane napore u svakodnevnom životu, što svakako uključuje i dodatne materijalne troškove, svrha je prava na osobnu invalidninu da što veći broj ovih osoba ostane živjeti u vlastitim obiteljima.

Doplatak za pomoć i njegu

Pravo na doplatak za pomoć i njegu može se odobriti osobi kojoj je zbog tjelesnog i/ili mentalnog oštećenja ili trajnih promjena u zdravstvenom stanju prijeko potrebna stalna pomoć i njega druge osobe, jer sama ne može udovoljiti osnovnim životnim potrebama.

Doplatak za pomoć i njegu odobrava se u punom ili smanjenom iznosu, ovisno o tome postoji li prijeko potrebna pomoć i njega druge osobe u punom ili smanjenom opsegu.

O prijekoj potrebi stalne pomoći i njege *u punom opsegu* može se govoriti kada osoba ne može sama udovoljiti osnovnim životnim zahtjevma, jer se ne može niti uz pomoć ortopedskih pomagala samostalno kretati u stanu i izvan njega, uzimati hranu, oblačiti se i svačiti, održavati osobnu higijenu, te obavljati druge osnovne fiziološke potrebe.

Prijeka potreba stalne pomoći i njege *u smanjenom opsegu* postoji kada osoba ne može u potpunosti udovoljiti osnovnim životnim zahtjevima, jer se nije u mogućnosti samostalno kretati izvan stana radi nabave osnovnih životnih potrepština i korištenja zdravstvene zaštite.

Pravo na doplatak za pomoć i njegu ne može se odobriti osobi kojoj je osiguran stalni ili tjedni smještaj u ustanovi, te djetetu čiji roditelj ostvaruje pravo na dopust do sedme godine djetetova života. Osoba čiji je roditelj ostvario pravo na rad s polovicom punog radnog vremena zbog njege djeteta s težim smetnjama u razvoju može ostvariti ovo pravo samo u smanjenom iznosu.

Težim oštećenjem smatraju se tjelesna i/ili mentalna oštećenja te psihičke bolesti zbog kojih osoba ne može samostalno izvoditi aktivnosti primjerene životnoj dobi. Prilikom utvrđivanja težeg oštećenja primjenjuju se sljedeća mjerila (koja ne trebaju biti kumulativno ispunjena): nesposobnost samostalnog kretanja; hranjenje putem sonde ili gastrostome; nemogućnost samostalnog održavanja osobne higijene i obavljanja fizioloških potreba, te samostalnog svlačenja i oblačenja; potreba stalne uporabe tehničke opreme o kojoj ovisi održavanje života; nemogućnost primanja i pamćenja raznih informacija i nesposobnost uspostavljanja socijalnih odnosa s drugima, te potpuna ovisnost o njegi i brizi druge osobe; promjene u ponašanju i u reakcijama s progresivnim oštećenjem u intelektualnom, emocionalnom i socijalnom funkcioniranju uz potpunu ovisnost o njezi i brizi druge osobe.

Pomoć i njega u kući

Pravo na pomoć i njegu u kući može se odobriti osobi kojoj je zbog tjelesnog i/ili mentalnog oštećenja ili trajnih promjena u zdravstvenom stanju prijeko potrebna pomoć i njega druge osobe. Pomoć i njega u kući može obuhvatiti organiziranje prehrane, obavljanje kućanskih poslova, održavanje osobne higijene i zadovoljanje drugih svakodnevnih potreba.

Pravo na pomoć i njegu u kući ne može ostvariti dijete čiji je roditelj na porodnom dopustu, odnosno čijem je roditelju radi njege priznato pravo na dopust do sedme godine djetetova života. Ovo se pravo također ne može odobriti djetetu čijem je roditelju priznato pravo na rad sa skraćenim radnim vremenom zbog njege djeteta, a ono samo je istodobno na poludnevnom smještaju u predškolskoj, školskoj ili zdravstvenoj ustanovi ili domu socijalne skrbi.

Osposobljavanje za samostalni život i rad

Tjelesno i/ili mentalno oštećena ili psihički bolesna osoba ima pravo na osposobljavanje za samostalan život i rad. Osposobljavanje za samostalan život obuhvaća osposobljavanje za samozbrinjavanje putem posebnih rehabilitacijskih programa, što znači da se to pravo odobrava osobi koja se na taj način može osposobiti.

Osposobljvanje za samostalan rad podrazumijeva osnovnoškolski odgoj i obrazovanje u posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama gdje se istodobno provodi i radno osposobljavanje, te srednješkolsko obrazovanje.

Pravo na osposobljavanje za samostalna rad može ostvariti dijete ili mlada punoljetna osoba koja se, s obzirom na vrstu, stupanj i težinu oštećenja, može osposobiti za samostalan rad na odgovarajućem poslu s punim radnim vremenom.

Korisnik koji je ostvario pravo na osposobljavanje za samostalan život i rad, te radi toga pohađa nastavu, odnosno ustanovu izvan mjesta svog prebivališta, a ne postoji potreba njegova smještaja izvan vlastite obitelji, ima pravo na novčanu pomoć za pokriće troškova prijevoza. Odluku o tom pravu donosi nadležni centar za socijalnu skrb.

U postupku ostvarivanja prava na osposobljavanje za samostalan rad potrebno je razlikovati djecu koja zbog lakšeg oštećenja ili bolesti (prema propisima prosvjete) imaju pravo na izravan upis u srednju školu od djece koja zbog vrste i stupnja oštećenja ostvaruju pravo na osposobljavanje za samostalan rad temeljem propisa socijalne skrbi. Pravilnikom o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na osposobljavanje za samostalan život i rad propisano je da se pod osposobljavanjem za samostalan rad, u smislu Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na osposobljavanje za samostalan život i rad, podrazumijeva osnovnoškolski odgoj i obrazovanje u posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama gdje se istodobno provodi i radno osposobljavanje, te srednjoškolsko obrazovanje u posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama. Programi obrazovanja i osposobljavanja koji se ostvaruju u posebnim uvjetima (prosvjete, zdravstva, socijalne skrbi i pravosuđa) namijenjeni su učenicima s većim teškoćama u razvoju kao što su:

1. laka mentalna retardacija s utjecajnim teškoćama u razvoju,
2. oštećenje vida s utjecajnim teškoćama u razvoju,
3. oštećenje sluha s utjecajnim teškoćama u razvoju,
4. tjelesna invalidnost s utjecajnim teškoćama u razvoju, te
5. organski uvjetovani poremećej u ponašanju s utjecajnim teškoćama u razvoju.

Utjecajne teškoće su teškoće koje bitno smanjuju sposobnost za svladavanje odgojno-obrazovnog programa i programa osposobljavanja.

Djecom koja mogu ostvariti pravo na osposobljavanje za samostalan rad podrazumijevaju se i učenici s umjerenom ili težom mentalnom retardacijom i učenici s autizmom i utjecajnim teškoćama koji se ne obrazuju, već se osposobljavaju do 21. godine života. To podrazumijeva da ako se radi o djetetu koje, s obzirom na vrstu i stupanj oštećenja, ulazi u krug osoba za koje je primjereno školovanje u posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama, takvom djetetu treba priznati pravo na osposobljavanje za samostalan rad, te ukoliko je to potrebno, smjestiti ga u odgovarajuću ustanovu socijalne skrbi ili udomiteljsku obitelj ili mu priznati pravo na troškove puta. Ako se radi o djetetu koje zbog vrste i stupnja oštećenja udovoljava uvjetima za ostvarivanje prava na osposobljavanje za samostalan rad, a radi toga ga nije potrebno smjestiti u ustanovu ili udomiteljsku obitelj pošto postoji škola u mjestu njegova stanovanja i

može je polazi od svoje kuće, značajno je da se i takvom djetetu prizna to pravo kako bi nakon završenog osposobljavanja moglo ostvariti pravo na naknadu do zaposlenja.

Odluku o priznavanju prava na osposobljavnje za samostalan rad donosi nadležni centar za socijalnu skrb na temelju nalaza i mišljenja tijela vještačenja, a u skladu s rješenjem nadležnog županijskog ureda kojim je korisnik ostvario pravo na posebne oblike odgoja i obrazovanja.

Vještačenje

Vještačenje se smatra postupak utvrđivanja vrste, stupnja i težine tjelesnog i/ili mentalnog oštećenja, vrste i težine psihičke bolesti, potpune nesposobnosti za rad, trajne ili privremene promjene u zdravstvenom stanju, postojanja sposobnosti za osposobljavanje za samostalni rad, postojanje sposobnosti za osposobljavnje za samostalni život, prijeke potrebe stalne ili privremene pomoći i njege, te njezin opseg. Da bi se ostvarila prava iz sustava socijalne skrbi, centar za socijalnu skrb će zatražiti mišljenje prvostupanjskog tijela vještačenja. Drugostupanjsko tijelo vještačenja djeluje u okviru žalbenog postupka ukoliko se žalbom pobija rješenje centra za socijalnu skrb u svezi s nalazom i mišljenjem prvostupanjskog tijela vještačenja.

Uz dosad navedena prava tjelesno i/ili mentalno oštećene ili psihički bolesne osobe mogu ostvariti i druga prava iz socijalne skrbi, na način i u skladu s uvjetima propisanim zakonom. To su:

- savjetovanje, pomaganje u prevladavanju posebnih teškoća,
- pomoć za uzdržavanje, pomoć za podmirenje troškova stanovanja,
- jednokratna pomoć,
- te druge pomoći - pomoć u prehrani, pomoć za odjeću i obuću, pomoć za osobne potrebe korisnika stalnog smještaja, podmirenje pogrebnih troškova i podmirenje troškova ogrjeva.

Socijalna skrb, socijalna pomoć te obiteljska politika su mali sustavi socijalne sigurnosti čija je uloga značajna u održanju solidarnosti i socijalne kohezije. U proteklom razdoblju spomenuti su sustavi oslabljeni, dok socijalna prava koja se u njima ostvaruju reducirana (Puljiz, 2001). Reforma sustava socijalne pomoći i skrbi započela je izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi čime su osigurane normativne pretpostavke za postupnu decentralizaciju sustava socijalne skrbi. Ujedno, za reformu sustava je osim decentralizacije važna i deetatizacija kako bi se oni koji su socijalno najugroženiji te socijalno ranjive, vulnerabilne skupine i pojedinci mogli reintegrirati u društvenu zajednicu. Ujedno, važno je istaknuti da dosadašnji sustav socijalne skrbi karakteriziran institucionalizacijom, postupno uvodi alternativne oblike zbrinjavanja osoba s invaliditetom u cilju deinstitucionalizacije. U cilju utvrđivanja daljnjeg odvijanja procesa deinstitucionalizacije, te financijski opravdanog takvog načina zbrinjavanja ne samo osoba s invaliditetom, već i osoba s duševnim smetnjama, djece bez roditelja i odgovarajuće roditeljske skrbi, izrađen je Nacrt studije o deinstitucionalizaciji sustava posebnih skrbi u Republici Hrvatskoj.
Proces deinstitucionalizacije bi uključivao, između ostalog, i ustrojavanje regionalnih referalnih centara koji bi u suradnji s članovima obitelji i s osobama s teškoćama u razvoju utvrdili njihove potrebe te im osigurali zadovoljavanje istih. Okupljali bi stručnjake različitih profila i organizirali na lokalnoj razini stručnu pomoć i podršku svakoj osobi kojoj to treba. Mreža stručnih službi podrške pružala bi svakoj osobi onu vrstu i opseg podrške koja će joj osigurati ostanak i uspješnu participaciju u lokalnoj zajednici. Zadaci stručne službe podrške

bili bi osiguranje vrste i opsega podrške potrebne za uspješno funkcioniranje osobe u socijalnoj sredini, osiguranje spone između korisnika i svih subjekata u zajednici, edukacija roditelja, skrbnika i udomitelja, osiguranje ostvarivanje prava osoba s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji te informiranje javnosti. Na taj bi se način ostvario proces inkluzije. (Teodorović i Bratković, 2001).
Budući da se program deinstitucionalizacije, zasad, provodi samo u nekim gradovima i to samo za osobe s mentalnom retardacijom, takav bi oblik skrbi trebalo proširiti na cijelu Hrvatsku i to za sve skupine oštećenja. Pritom valja reći da je takav proces dugotrajan i polagan te da traje i nekoliko godina.

Možemo reći da su osnovni nedostaci sustava socijalne skrbi prevelika centralizacija, rigidnost te neprilagođenost potrebama korisnika i lokalne sredine. Isto tako, treba istaknuti i normativnu neusklađenost sustava socijalne skrbi s drugim sustavima što dovodi do razlika u standardu pružanja usluga. Tako, primjerice, djeca s teškoćama u razvoju u nekim ustanovama socijalne skrbi se osposobljavaju prema propisima prosvjete, dok u drugim, prema propisima socijalne skrbi. Spomenuto dovodi do različitosti u kvaliteti rada, a što se ujedno odražava na uspješnost samog procesa rehabilitacije. Jedan od velikih nedostataka sustava socijalne skrbi je i nemogućnost osiguravanja stručnog rada djeci s teškoćama u razvoju na području na kojem žive.

Zaštita zdravlja

U svrhu zaštite zdravlja djece, djeca s teškoćama u razvoju obuhvaćena su zdravstvenom zaštitom od najranije životne dobi što znači da su prventivne zdravstvene mjere zakonski propisane za svu djecu, pa tako i za djecu s teškoćama u razvoju. One se primjenjuju već preko mjera zdravstvene zaštite žena koje, između ostalog, uključuju planiranje obitelji, savjetovanja u trudnoći, sistematske i kontrolne preglede trudnica, praćenje rizičnih i poremećenih trudnoća, pa sve do poroda.
Posvećuje se posebna pažnja rizičnoj djeci i djeci s oštećenjima, a počinje se s evidentiranjem stanja djeteta u cilju praćenja i poduzimanja odgovarajućih mjera. Istovremeno, u rodilištu majka djeteta se zdravstveno prosvjećuje kako bi svoju ulogu mogla obaviti što bolje, kvalitetnije i na dobrobit djeteta. Odlaskom na kućnu njegu, majka i dijete su pod nadzorom zdravstvenog djelatnika koji ima ulogu provoditelja zdravstvenog odgoja kroz patronažni oblik rada. Na taj način se vrši kontrola zdravlja kako majke tako i djeteta.
Tijekom prve godine života djeteta kontrolni pregledi se obavljaju u savjetovalištima, a sastoje se od kontrole psihomotornog razvoja, antropometrijskih mjerenja, općeg pregleda i kontrole ishrane. Prema potrebi dijete se upućuje na obradu i drugim specijalistima. U slučaju kada dijete, zbog određenih razloga, posjeduje povišeni faktor rizika, upućuje ga se na detaljne preglede, odnosno na kompletnu obradu kako bi se ustanovio stupanj psihofizičkog razvoja. U slučajevima kada se ustanovi da dijete ima teškoće u razvoju, upućuje ga se na kontrolu dijagnoze, te odgovarajuće liječenje i rehabilitaciju.
U savjetovalištima se obavlja i cijepljenje propisano kalendarom cijepljenja. Osim cijepljenja provode se i druge preventivne mjere kao što je profilaksa karijesa, rahitisa i sl. Zdravstvena skrb za djecu u predškolskoj dobi je u primarno zdravstvenoj zaštiti u zdravstvenim ustanovama na primarnoj razini, dok za obavljanje specijalističko-konzilijarne i bolničke zdravstvene zaštite je na tercijarnoj razini. Kada je dijete školskog uzrasta, skrb o njemu vodi obiteljski liječnik, dok preventivne zdravstvene mjere provodi Hrvatski zavod za javno zdravstvo.

Isto tako, u okviru pravovaljanih propisa, djeci s teškoćama u razvoju je omogućeno korištenje prava na zdravstvenu njegu i rehabilitaciju u kući koju, sukladno uputama i stručnom nadzoru izabranog liječnika primarne zdravstvene zaštite i patronažne sestre, provode medicinske sestre/tehničari općeg smjera što uključuje i poduku bolesnika te članova obitelji u provođenju mjera zdravstvene njege i rehabilitacije. Izabrani liječnici primarne zdravstvene zaštite osim što imaju obvezu da po pozivu osigurane osobe ili po izvješću izvida patronažne sestre obavljaju kućne posjete, u slučajevima kada je potrebno, propisuju fizikalnu terapiju u kući. Terapiju provodi fizioterapeutski tehničar po preporuci liječnika specijaliste određene specijalnosti (fizijatra, neurologa, reumatologa, ortopeda, kirurga, traumatologa).

Valja naglasiti da je prema novom Zakonu o zdravstvenom osiguranju uz osnovno zdravstveno osiguranje utvrđeno i dobrovoljno, odnosno dopunsko i privatno osiguranje.
U osnovnom zdravstvenom osiguranju utvrđeno je pravo na zdravstvenu zaštitu, a obuhvaća primarnu zdravstvenu zaštitu, specijalističo-konzilijarnu te bolničku zdravstvenu zaštitu, kao i pravo na korištenje lijekova koji se nalaze na listi lijekova Zavoda, pravo na stomatološko-protetsku pomoć i stomatološko-protetske nedostatke, pravo na korištenje ortopedskih i drugih pomagala te pravo na korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu.
Osiguranim se osobama prava i obveze iz osnovnog zdravstvenog osiguranja osiguravaju na načelima uzajamnosti i solidarnosti. Pravo na osnovno zdravstveno osiguranje imaju, između ostalih, i djeca osiguranika koja postanu potpuno i trajno nesposobna za rad sukladno posebnim propisima prije navršene 18. godine života, odnosno za vrijeme trajanja redovitog školovanja.
Isto tako, prava iz osnovnog zdravstvenog osiguranja imaju i djeca te mladež sa smetnjama u tjelesnom i duševnom razvoju kod kojih je tijekom praktične nastave ili obveznog praktičnog rada došlo do ozljede i profesionalne bolesti.

U ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu iz osnovnog zdravstvenog osiguranja utvrđenog programom mjera zdravstvene zaštite, Zavod u cijelosti osigurava plaćanje za sljedeće zdravstvene usluge:

- preventivnu zdravstvenu zaštitu djece, školske djece i studenata na redovitom školovanju i odraslih osoba osim preventivnih pregleda koje na temelju zakona i drugih propisa osiguravaju poslodavci ili jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave
- kurativnu zdravstvenu zaštitu i medicinsku rehabilitaciju djece, učenika i studenata na redovitom školovanju
- ortopedska i druga pomagala djece do 18. godine života
- preventivnu i kurativnu zdravstvenu zaštitu žena u svezi s planiranjem obitelji, praćenjem trudnoće i poroda, uključujući i genetska savjetovanja kada postoji opravdana sumnja da mentalna retardacija ili drugo mentalno ili tjelesno oštećenje ima genetsku etiologiju
- preventivnu i kurativnu stomatološku zdravstvenu zaštitu djece do 18. godina i trudnica
- obvezno cijepljenje, imunoprofilaksu i kemoprofilasku
- laboratorijsku, radiološku i drugu dijagnostiku na razini primarne zdravstvene zaštite
- medicinsku neophodnu bolničku zdravstvenu zaštitu
- troškove smještaja i prehrane u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti za liječenje kroničnih psihijatrijskih bolesnika
- hitnu medicinsku i stomatološku pomoć
- hitni medicinski prijevoz
- kućne posjete za akutna stanja
- kućno liječenje
- patronažnu zdravstvenu skrb

- lijekove s liste lijekova kada se koriste za bolničko liječenje i lijekove koji se propisuju na recept u primarnoj zdravstvenoj zaštiti
- zdravstvenu njegu u kući bolesnika.

Tako u ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu iz osnovnog zdravstvenog osiguranja utvrđenog programom mjera zdravstvene zaštite, Zavod osigurava plaćanje određenih zdravstvenih usluga od najmanje 25% do 85% njene vrijednosti. Ujedno, razliku do pune vrijednosti osigurana osoba snosi sama, odnosno osiguravatelj s kojim je sklopljen ugovor o dopunskom zdravstvenom osiguranju. Iznimno je u slučajevima kada osigurane osobe nisu u cijelosti dopunsko osigurane, pa im je plaćanje zdravstvene zaštite zajamčeno na teret Zavoda. To su djeca do 18. godine života, osobe s invaliditetom i druge osobe kojima se priznaje pomoć druge osobe u obavljanju većine ili svih životnih funkcija prema posebnim propisima, osobe koje imaju najmanje 80% tjelesnog oštećenja prema propisima o mirovinskom osiguranju, odnosno prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji ili prema drugom posebnom zakonu kao i tjelesno hendikepirane osobe.

Ujedno, u državnom se proračunu osiguravaju sredstva za pokrivanje troškova osnovnog zdravstvenog osiguranja, između ostalog, i za:

- naknadu plaće za vrijeme korištenja porodnog dopusta do jedne godine života djeteta, porodnog dopusta do dvije godine života djeteta za blizance, trojke, četvorke, odnosno više djece jednake dobi, posvojiteljskog dopusta, prava na rad u skraćenom radnom vremenu do jedne godine života djeteta te prava na rad u skraćenom radnom vremenu do tri godine života iz Zakona o radu
- naknada plaće za korištenje stanke za dojenje djeteta iz Zakona o radu
- mjere povećane zdravstvene skrbi djece do navršene 18. godine života.

Posebna se skrb posvećuje zaštiti i unapređenju zdravlja osoba s duševnim smetnjama smještenih u psihijatrijsku ustanovu, što se odnosi i na nedovoljno duševno razvijene osobe, odnosno na osobe s mentalnom retardacijom, kao i na osobe s poremećajima iz autističnog spektra. Psihijatrijsko liječenje djece provodi se na odjelima psihijatrijskih ustanova namijenjenih liječenju djece i mladeži. Isto tako, psihijatrijsko liječenje se organizira i provodi i u nadležnim ustanovama za tjelesno ili mentalno oštećeno dijete, psihički bolesno dijete te za tjelesno ili mentalno oštećenu ili psihički bolesnu osobu.

Valja reći da djeca s teškoćama u razvoju uključena u predškolske, osnovnoškolske te srednjoškolske ustanove unatoč pozitivnim propisima koji se odnose na zdravstvenu zaštitu, zasigurno imaju veću skrb što se tiče preventivno zdravstvenih mjera od one djece koja ostaju na brizi u obitelji te nisu obuhvaćena predškolskim i školskim obrazovanjem. Pritom je velika odgovornost stavljena na roditelje ili na osobu koja skrbi o djetetu. Radi toga bilo bi potrebno uvesti Zdravstvenu knjižicu djeteta u cilju praćenja njegovog rasta i razvoja koja bi, između ostalog, sadržavala i program ostvarivanja zdravstvene zaštite djece kao što je evaluacija sistematskih pregleda, patronažnih posjeta, procijepljenosti djece i sl.
Isto tako, valja istaknuti slabu povezanost zdravstva, socijalne skrbi, odgoja i obrazovanja te ostalih stručnjaka u ranoj fazi liječenja djece s teškoćama u razvoju, a kasnije i rehabilitacije, pogotovo ako je poznato je da se sveobuhvatna rehabilitacija temelji na doktrini povezivanja svih stručnjaka u rehabilitaciji pacijenta. Takva povezanost svih sudionika uključuje aktivnosti u kojima su udružena nastojanja samih osoba s invaliditetom, njihovih obitelji, drugih članovi zajednice i odgovarajućih službi, odnosno zdravstva, obrazovanja, socijalne skrbi, profesionalnog osposobljavanja i zapošljavanja. Ujedno, na takav način bi se postigla

neovisnost osoba s invaliditetom, socijalna integracija, a time i bolja kvaliteta života. Poradi toga, bilo bi nužno kako educirati roditelje, tako i poticati razvoj izvaninstitucijskih oblika tretmana. To bi značilo razvijati mrežu institucionalnih i izvaninstitucijskih oblika kompleksne rehabilitacije koji bi se međusobno pomagali. Takva rehabilitacija u zajednici mogla bi biti integralni dio sistema zdravstvene njege, a omogućavala bi, između ostalog, i veći individualni pristup svakoj osobi, sudjelovanje osobe u procjeni vlastitih mogućnosti te bolji i kvalitetniji rad s obitelji.
Unatoč sveobuhvatnoj zdravstvenoj skrbi za djecu s teškoćama u razvoju, valja istaknuti da zdravstvena skrb nije primjerena za djecu koja su smještena u posebnim odgojno - obrazovnim ustanovama. Tako djeca s poremećajima iz autističnog spektra, koja se uglavnom nalaze u ustanovama za odgoj i obrazovanje, nemaju primjerenu zdravstvenu skrb što u konačnici otežava realizaciju postojećih programa. Slaba suradnja na zajedničkom donošenju programa liječenja i rehabilitacije između zdravstvene, obrazovne djelatnosti i djelatnosti socijalne skrbi, uz premali broj dječjih psihijatara, utječe na sadašnje stanje kako zbrinjavanja autističnih i drugih pervazivnih poremećaja, tako i psihičkih poremećaja u djece s mentalnom retardacijom i/ili djece s tjelesnim oštećenjem.
Isto tako, poznato je da djeca sa specifičnim motoričkim oštećenjima imaju teškoće u procesu odgoja i obrazovanja radi nepostojanja, uvjetno rečeno, edukacijsko-komunikacijskih pomagala.

Odgoj i obrazovanje

Predškolski odgoj

Predškolski se odgoj organizira i provodi za djecu od navršenih šest mjeseci života do polaska u osnovnu školu i to u dječjem vrtiću, odnosno u jasličkim i vrtićkim odgojnim skupinama, a uz redovite programe njege, odgoja, naobrazbe, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi, koji su prilagođeni razvojnim potrebama djece, te njihovim mogućnostima i sposobnostima, ostvaruju se i programi za djecu s teškoćama u razvoju, programi za darovitu djecu, programi za djecu etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina, programi predškole, te programi ranog učenja stranog jezika i drugi programi umjetničkog, kulturnog, vjerskog i športskog sadržaja. Predškolski se odgoj ostvaruje u skladu s razvojnim osobinama i potrebama djece, te socijalnim, kulturnim, vjerskim i drugim potrebama obitelji.
Prednost pri upisu u dječje vrtiće imaju djeca roditelja žrtava i invalida Domovinskog rata, djeca iz obitelji s troje ili više djece, djeca zaposlenih roditelja, djeca s teškoćama u razvoju, djeca samohranih roditelja i djeca uzeta na uzdržavanje, djeca u godini prije polaska u osnovnu školu, te djeca roditelja koji primaju dječji doplatak.

Osnovnoškolsko obrazovanje

Djelatnost osnovnog školstva obuhvaća odgoj i obvezno školovanje, druge oblike školovanja djece i mladeži, te školovanje odraslih osoba. Škola je dužna osigurati kontinuirani razvoj učenika kao duhovnog, tjelesnog, moralnog, intelektualnog i društvenog bića u skladu s njegovim sposobnostima i sklonostima. Osnovno školovanje traje najmanje osam godina, a obvezno je za svu djecu, u pravilu od šest do petnaest godina života.
Prije upisa djece u osnovnu školu obvezno je utvrđivanje psihofizičkog stanja, odnosno razloga zbog kojih se može odgoditi upis u toj godini, te utvrđivanje primjerenog odgoja i obrazovanja djece s teškoćama u razvoju. Psihofizičko stanje utvrđuje komisija koju čine liječnik, psiholog ili pedagog, defektolog i učitelj.

Učenici s teškoćama u razvoju uključuju se u školovanje temeljem rješenja općinskog tijela uprave nadležnog za poslove školstva, odnosno organa uprave nadležnog za poslove školstva grada Zagreba.
Osnovnoškolskim odgojem i obrazovanjem učenika s teškoćama u razvoju smatra se školovanje učenika s teškoćama u razvoju u redovnoj školi i školovanje učenika s većim teškoćama u razvoju u posebnim ustanovama.
Osnovno školovanje učenika s lakšim teškoćama u razvoju provodi se u osnovnoj školi prema ustrojbenim oblicima koji osiguravaju njihovu *potpunu ili djelomičnu integraciju.*
Potpuna se *integracija* ostvaruje uključivanjem u razredni odjel osnovne škole, u pravilu od I.-IV. razreda. U razredni se odjel mogu uključiti do tri učenika s teškoćama u razvoju, a takav odjel ne može imati sveukupno više od 25 učenika. Učenik svladava redovne ili prilagođene nastavne programe individualiziranim postupcima i posebnom dodatnom pomoći defektologa odgovarajuće specijalnosti.
Za učenike sa senzoričkim i motoričkim oštećenjima, kod kojih je riječ o potpunoj integraciji, organizira se produženi stručni postupak ovisno o stupnju oštećenja. Program produženog stručnog postupka provodi se u posebnim odgojno-obrazovnim skupinama nakon redovne nastave, a sastavni je dio prilagođenog programa i posebnog programa prema vrsti i stupnju teškoća u razvoju. Ostvaruju ga defektolozi odgovarajuće specijalnosti, a broj učenika može biti od šest do deset.
Djelomična se integracija organizira za učenike s lakom mentalnom retardacijom u posebnim odgojno-obrazovnim skupinama, u pravilu od V. do VIII. razreda. Posebnu odgojno-obrazovnu skupinu čine učenici podjednake obrazovne razine, a broj učenika u skupini može biti od pet do deset. U posebnoj odgojno-obrazovnoj skupini učenici svladavaju dijelove nastavnog programa prema posebnom nastavnom planu i programu za učenike s lakom mentalnom retardacijom, a preostali program u matičnom razrednom odjelu uz maksimalnu individualizaciju. Programe u posebnoj odgojno-obrazovnoj skupini ostvaruju defektolozi odgovarajuće specijalnosti, a dijelove programa u matičnom razrednom odjelu učitelji.
Za učenike s većim teškoćama u razvoju osnovno se školovanje ostvaruje u posebnim ustanovama odgoja i obrazovanja, a može se obavljati i u drugim ustanovama (zdravstva, socijalne skrbi i pravosuđa).
Učenici s većim teškoćama u razvoju su učenici na stupnju lake mentalne retardacije s utjecajnim teškoćama u razvoju, učenici na stupnju umjerene i teže mentalne retardacije, učenici s oštećenjima vida, oštećenjima sluha i tjelesnom invalidnošću uz utjecajne teškoće u razvoju, zatim učenici s organski uvjetovanim poremećajima u ponašanju i utjecajnim teškoćama u razvoju, te autistični učenici s utjecajnim teškoćama u razvoju. Utjecajnim se teškoćama smatraju one koje bitno smanjuju sposobnost djeteta za svladavanjem odgojno-obrazovnog programa redovne osnovne škole.
U posebnim odgojno-obrazovnim organizacijama ostvaruje se odgojno-obrazovni rehabilitacijski rad prema posebnim planovima i programima primjerenim potrebama i mogućnostima učenika s većim teškoćama u razvoju.
U tim se ustanovama timski rješavaju odgojno-obrazovne, socijalne, zdravstvene i druge potrebe učenika. Tim čine liječnik, defektolog određene specijalnosti, psiholog, fizioterapeut i socijalni radnik.
Školovanje učenika s većim teškoćama u razvoju može trajati do 21. godine života. Ti se učenici tijekom osnovnog školovanja mogu istodobno i radno osposobljavati.
Treba napomenuti da u skladu sa Zakonom o osnovnom školstvu učenici s teškoćama u razvoju (I. do IV. razred) ne ponavljaju razred, već prelaze u viši razred i nastavljaju sa svladavanjem prilagođenog programa. Učenici V. do VIII. razreda mogu ponavljati razred ukoliko nisu, prema mišljenju defektologa, drugih stručnih suradnika i razrednog vijeća, svladali prilagođeni program ili program posebne skupine u okviru redovne škole. Istim se

zakonom navodi da se učenicima s teškoćama u razvoju osigurava prijevoz bez obzira na udaljenost, kao i prijevoz za pratioca, kada je zbog vrste i stupnja teškoća nužan.

Srednjoškolsko obrazovanje

Srednjoškolsko obrazovanje dostupno je svakoj osobi, u skladu s njenim sposobnostima i pod jednakim uvjetima, a omogućava stjecanje znanja i sposobnosti za rad, te nastavak školovanja.
Srednjoškolskim obrazovanjem učenika s teškoćama i većim teškoćama u razvoju smatra se obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju u srednjoj školi i obrazovanje učenika s većim teškoćama u razvoju u posebnim ustanovama.
Srednjoškolsko obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju ostvaruje se u srednjoj školi prema ustrojbenim oblicima koji osiguravaju njihovu *potpunu ili djelomičnu intergaciju.*
Potpuna ili djelomična integracija ovih učenika ostvaruje se u gimnazijama, strukovnim i umjetničkim školama, u jednakom trajanju kao redoviti program.
Potpuna se integracija ostvaruje uključivanjem učenika s teškoćama u razvoju u redoviti razredni odjel srednje škole po redovitom ili prilagođenom programu uz primjenu individualiziranih postupaka i posebnu dodatnu pomoć defektologa-stručnog suradnika, odnosno uz organizirani produženi stručni postupak. U redoviti se razredni odjel mogu uključiti do tri učenika s teškoćama u razvoju, a takav odjel ne može imati sveukupno više od 30 učenika.
Djelomična se integracija ostvaruje u srednjoj školi u posebnom razrednom odjelu ili obrazovnoj skupini po prilagođenom ili posebnom planu i programu uz dodatnu pomoć defektologa-stručnog suradnika, odnosno uz organizirani produženi stručni postupak. U posebnom razrednom odjelu ili obrazovnoj skupini može biti od 6 do 15 učenika.
Za učenike koji zbog motoričkih poremećaja ili kroničnih bolesti ne mogu pohađati školu, odgojno-obrazovni rad u kući ili zdravstvenoj ustanovi organizira škola putem stručne pomoći nastavnika i stručnog suradnika škole.
Za učenike s većim teškoćama u razvoju obrazovanje i osposobljavanje ostvaruje se u posebnim ustanovama prosvjete, zdravstva, socijalne skrbi i pravosuđa.
Veće teškoće u razvoju su laka mentalna retardacija, oštećenje vida, oštećenje sluha, tjelesna invalidnost i organski uvjetovani poremećaji u ponašanju, a uz svako su oštećenje prisutne i utjecajne teškoće u razvoju.
Učenici s umjerenom i težom mentalnom retardacijom, te s autizmom i utjecajnim teškoćama, ne obrazuju se već osposobljavaju do 21. godine života.
U posebnim se ustanovama ostvaruju posebni strukovni planovi, te prilagođeni, odnosno posebni plan i program strukturiran ovisno o vrsti i stupnju teškoća u razvoju.

Valja istaknuti da određene teškoće na koje se nailazi u primjeni važećih, dobro reguliranih propisa, upravo je nepostojanje sustava praćenja djece s teškoćama u razvoju, nedostatan broj stručnjaka i ustanova za rad s tom djecom i mladeži, nedovoljna osposobljenost stručnog kadra, nepripremljenost osoblja, loši prostorni i materijalni uvjeti, arhitektonsko-urbanističke barijere, zatim, zastarjeli nastavni planovi i programi, nedostatan broj učionica i neodgovarajuća te nedostatna oprema, uključujući udžbenike i didaktička pomagala.

Prijedlog djelovanja

I. OSNIVANJE REGISTAR RIZIČNE DJECE

- Ministarstvo zdravstva u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te sa stručnjacima iz ovog područja do kraja 2005. godine ustrojit će Registar rizične djece u svrhu ranog otkivanja poremećaja zdravlja, prevencije, liječenja i rehabilitacije. Usporedno s navedenim Ministarstvo zdravstva u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo te s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave do kraja 2005. godine proširit će provođenje projekta *Zdravstvene knjižice djeteta* na cijelo područje Republike Hrvatske.

II. OSNAŽIVANJE I INTENZIVIRANJE MEĐURESORSKE SURADNJE S CILJEM POBOLJŠANJA I OSUVREMENJAVANJA EDUKACIJSKIH I REHABILITACIJSKIH PROGRAMA

- Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo prosvjete i športa i Ministarstvo rada i socijalne skrbi razmotrit će mogućnost osiguravanja zdravstvene i socijalne zaštite te rehabilitacije djece s teškoćama u razvoju koja se odgajaju i obrazuju u redovitim i posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama zdravstva, prosvjete i socijalne skrbi te u kući, te će do kraja 2004. godine zajednički donijeti odgovarajuća rješenja, kao i evaluirati njihovu provedbu u praksi, a sve na dobrobit takve djece.

- Ministarstvo prosvjete i športa do kraja 2004. godine osuvremenit će i donijeti redovne nastavne planove i programe koji će omogućiti primjereno školovanje i učenicima s teškoćama u razvoju, te osuvremeniti i donijeti posebne nastavne planove i programe uz rehabilitacijske programe.

- Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Ministarstvo prosvjete i športa, Ministarstvo rada i socijalne skrbi i Ministarstvo zdravstva u suradnji s udrugama osoba s invaliditetom i udrugama koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom kontinuirano će poticati i organizirati pružanje pomoći obiteljima, odgojiteljima, učiteljima i nastavnicima kroz odgovarajuće edukacije i savjetodavno-stručni rad s ciljem potpunog prihvaćanja djece s teškoćama u razvoju, očuvanja i poboljšanja mentalnog zdravlja djece s teškoćama u razvoju te pružanja podrške u učenju takvoj djeci.

III. OSIGURAVANJE PRISTUPAČNOSTI ZDRAVSTVENIH I ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA

- Ministarstvo zdravstva u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave do kraja 2006. godine osigurat će pristupačnost unutar i u okolišu svih ustanova primarne zdravstvene zaštite kao i bolnica za djecu s teškoćama u kretanju te osigurati elemente informacijske podrške za djecu s gluhoćom i sljepoćom. Ujedno, Ministarstvo zdravstva dužno je kontinuirano raditi na otklanjanju arhitektonskih

barijera unutar svih zdravstvenih ustanova i u njihovom okolišu za djecu s teškoćama u kretanju te na osiguranju elementa informacijske podrške za djecu s gluhoćom i sljepoćom. Isto tako, Ministarstvo zdravstva dužno je kontinuirano raditi i na opremanju svih zdravstvenih ustanova i rehabilitacijskih centara potrebnim funkcionalnim pomagalima.

- Ministarstvo prosvjete i športa u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave dužno je kontinuirano raditi na uklanjanju arhitektonskih barijera za djecu s teškoćama u kretanju i uvođenju elemenata informacijske podrške za djecu s gluhoćom i sljepoćom u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama, te športskim ustanovama i objektima. Isto tako, Ministarstvo prosvjete i športa do kraja 2003. godine predložit će odgovarajuće zakonsko rješenje u svrhu uvođenja instituta osobnog asistenta za djecu s tjelesnim invaliditetom u osnovne i srednje škole.

Obrazloženje
vezano za Prijedlog djelovanja

Valja istaknuti da je u svrhu promicanja osnovnih ljudskih prava i temeljnih sloboda, te poštivanja socijalne pravde, dostojanstva i vrijednosti svake osobe Vlada Republike Hrvatske 14. listopada 1999. godine usvojila ***Nacionalni program za poboljšanje kvalitete življenja osoba s invaliditetom*** koji sustavno utvrđuje učinjeno na području skrbi za osobe s invaliditetom, te daje prijedlog daljnjeg djelovanja s naznakom nositelja njegove provedbe. U prikazu postojećeg stanja *Nacionalni program* daje ocjenu postojećeg stanja prema sljedećim područjima: osobe s invaliditetom-obitelj i društvo, zdravstvo, obrazovanje i šport, zapošljavanje i rad, mirovinsko osiguranje, socijalna skrb, prostorno uređenje, stanovanje i mobilnost, te osobe s invaliditetom i Domovinski rat. Za sva spomenuta područja predložene su smjernice daljnjeg djelovanja s naznakom nositelja aktivnosti. Isto tako, treba istaknuti da je temeljem Zaključka Vlade RH, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži u suradnji s Povjerenstvom Vlade RH za osobe s invaliditetom, zadužen pratiti provedbu *Nacionalnog programa*, te po potrebi predlagati Vladi RH izmjene i dopune istoga.

U cilju redefiniranja politike prema osobama s invaliditetom, a što uključuje poboljšanje njihova materijalnog položaja, ujednačavanje prava, obrazovanje i rehabilitaciju, te osiguravanje ravnopravnog uključivanja u društvenu zajednicu, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži je u suradnji s resornim tijelima, stručnjacima i predstavnicima udruga osoba s invaliditetom i udruga koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom izradio *Nacrt prijedloga nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2002. do 2006. godine* kao nadogradnju postojećem Nacionalnom programu za poboljšanje kvalitete življenja osoba s invaliditetom. Osnovni ciljevi navedene strategije su promicanje i osiguravanje prava osoba s invaliditetom, stvaranje uvjeta za djelotvorno rješavanje problema, koordinirano djelovanje i učinkovito informiranje na svim razinama, osiguravanje punog i aktivnog sudjelovanja u životu zajednice, te senzibilizacija društva.
Valja istaknuti da se Nacionalna strategija odnosi na sve osobe s invaliditetom bez obzira na vrijeme i okolnosti nastanka oštećenja, a što uključuje i djecu s teškoćama u razvoju. Poglavlja u okviru programa djalovanja razvrstana su prema područjima značajnim za osobe s invaliditetom s naznakom nositelja provedbe i rokovima izvršenja.

Važno je istaknuti da su predložene prioritetnih mjera za područje *Djeca s teškoćama u razvoju* usklađene s mjerama iz programa djelovanja navedenog dokumenta.

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske
za osobe s invaliditetom
Radna grupa za praćenje provedbe Nacionalnog programa za poboljšanje kvalitete življenja osoba s invaliditetom

Zagreb, 18. prosinac 2002.

DRŽAVNI ZAVOD ... ŽITELJI,
19-12-2002
022-01/02-01/18 04
1151-4

DRŽAVNI ZAVOD ZA ZAŠTITU OBITELJI
MATERINSTVA I MLADEŽI

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske
za osobe s invaliditetom

10 000 ZAGREB
Savska cesta 41/III

Predmet: Izvješće Radne grupe za 2002. godinu

Radna grupa za praćenja provedbe Nacionalnog programa za poboljšanje kvalitete življenja osoba s invaliditetom u više navrata kontaktirala je telefonom, faksom i na radnim sastancima.

Održan je jedan sastanak i to 12. rujna 2002. u prostorijama Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Zagreb, Savska cesta 41. Na tom sastanku raspravljano je o Prijedlogu Nacionalnog programa protiv siromaštva i socijalne isključenosti. dane su konkretne primjedbe.

Najvećim uspjehom Državnog zavoda za zaštitu obitelji materinstva i mladeži u 2002. godini smatramo donošenje četiri nacionalne strategije, kod kojih posebno za Povjerenstvo za osobe s invaliditetom ističemo Nacionalnu strategiju jedinstvene politike za osobe s invaliditetom do 2006. godine.

S poštovanjem,

Voditelj Radne grupe:

MILAN TOMLJANOVIĆ

Doc. dr. sc. Kristina Urbanc
Studijski centar socijalnog rada
Nazorova 51, Zagreb

17 -12- 2002
023-01/02-01/18
150-1

Izvješće Radne grupe za praćenje međunarodnih dokumenata o osobama s invaliditetom Povjerenstva Vlade RH za osobe s invaliditetom

Zagreb, 2. 12. 2002.

Članovi radne grupe: doc. dr. sc. Kristina Urbanc (voditeljica),Tomislav Poljuha (zamjenik voditeljice), mr. sc. Edita Ružić, Miroslav Bebek, Julijana Rosandić.

Tijekom proteklog radnog razdoblja članovi ove radne grupe bili su upoznati sa slijedećim dokumentima o osobama s invaliditetom:

1. Prijedlog nacrta "Legislative Proposal for Disability Organisations Act - EU" (Vlade Republike Slovenije, priređen za drugo čitanje)
2. Komentar "Legislative Proposal for Disability Organisations Act " (Sveučilišta u Birminghamu, Velika Britanija, upućeno predsjedniku Nacionalne skupštine Republike Slovenije)
3. Appeal to the Slovenian Government and to the International Public for Self-determination and Equal Opportunities ((Društva za teorijo in kulturo hendikepa YHD, upućeno Vladi Republike Slovenije i međunarodnoj javnosti)
4. Vložitev pobude za razpis referenduma (Društva za teorijo in kulturo hendikepa YHD, upućeno Predsjedniku Državnog zbora Republike Slovenije)
5. Amandmaji k predlogu zakona o invalidskih organizacijah (Društva za teorijo in kulturo hendikepa YHD, te Pravno-informacijskog centra nevladinih organizacija, PIC, upućeno Ministarstvu za delo, družino in socijalne zadeve)

Članovi grupe istaknuli su važnost očitovanja o ovom problemu koji je u Sloveniji izazvao vrlo burne reakcije, negodovanja i komentare svih uključenih strana. S tim u vezi podnosimo slijedeće izvješće.

Izvješće Radne grupe za praćenje međunarodnih dokumenata o osobama s invaliditetom

Povijesna perspektiva

Početkom 90-ih u Sloveniji dolazi do izvjesnih pomaka glede izjednačavanja mogućnosti i preveniranja diskriminacije osoba s invaliditetom. Ovi pomaci događaju se kroz različite oblike udruživanja i samoorganiziranja osoba s invaliditetom. Ovakve intervencije u suprotnosti su s do tada veoma dominantnim medicinskim modelom koji problem invaliditeta locira na individualnu razinu.

Tradicionalne "organizacije invalida" (što je, prema mišljenju korisnika organizacije "Youth Handycapped Deprivilaged" i drugih zainteresiranih strana termin koji podržava medicinski pristup na ovom području te negira pravo korisnika na samostalno odlučivanje o vlastitom životu) nastale su u razdobljima totalitarnih režima, centralističkog planiranja i donošenja odluka i bazirale su se na ideologiji kolektivizma. U praksi to konkretno znači da je većina osoba s invaliditetom "mehanički" bivala klasificirana obzirom na liječničke dijagnoze i prema tom kriteriju "upućivana" u određenu kategoriju i njoj pripadajuću ustanovu ili udrugu.

Kritika ovakve politike "organizacije invalida" odnosi se na nedostatak (ili nedovoljno) osnaživanja i provođenja ideje o smostalnom življenju i participaciji u svim sferama socijalnog života, budući da su korisnici i nadalje bili izloženi fizičkoj segregaciji, u okviru programa koji su se temeljili na medicinskoj kategorizaciji. Postupci kojima se koriste ovakve organizacije i nadalje se zasnivaju na hijerarhijskoj strukturi odlučivanja, članstvu te subordinaciji prava pojedinca u odnosu na interese organizacije.

Prijedlog "Zakona o invalidskim organizacijama"

Ministarstvo rada, obitelji i socijalne skrbi u ožujku ove godine pripremilo je prijedlog "Zakona o invalidskim organizacijama", na inicijativu tradicionalnih "udruga invalida", objedinjenih u savez .

Prema osnovnim smjernicama prijedloga zakonskog teksta razlikuju se udruge osoba s invaliditetom koje imaju "isti oblik invaliditeta" te one koje "imaju različit oblik invaliditeta, ali isti socijalni status zbog svoje onesposobljenosti". Pretpostavka za reprezentativnost pojedine udruge temelji se na zahtjevu da više od 33% članova udruge pripada jednoj ili drugoj kategoriji osoba s invaliditetom Republike Slovenije (član 20, stav 3).

Također, jedna od osnovnih promjena zastupljena prijedlogom ovog Zakona odnosi se na posjedovanje profesionalnih kvalifikacija, uspješno položenog ispita te referenci za rukovođenje specifičnih socijalnih programa (čl. 14, stav5).

Apel slovenskoj Vladi i javnosti obzirom na pravo samoodređenja i jednakih mogućnosti

Prema tumačenju različitih "netradicionalnih" udruga kojima rukovode sami korisnici (prema navodima "Youth handycapped depriviledged") osnovni motiv bio je zadržati financijski monopol i dominantnu poziciju u društvu, budući da "tradicionalne udruge" koje sačinjavaju savez predstavljaju većinu članstva tijela koje odlučuje i nadzire raaspodjelu i upotrebu financijskih sredstava tzv. Fonda za financiranje organizacija invalida i humanitarnih organizacija (FIHO).

Prema dosadašnjoj legislativi, sve udruge podpadaju pod Zakon o udrugama. Kako bi zadržale svoj status nosioca "specifičnih" usluga na području socijalne skrbi, one moraju opravdati naslov udruge koja posluje u javnom interesu, zadovoljavajući sve . profesionalne standarde i zahtjeve specifičnih programa. Prema navodima "Youth handycapped depriviledged" koje podupiru članovi domaće i inozemne profesionalne zajednice, donošenje posebnog "Zakona o invalidskim organizacijama" legaliziralo bi diskriminaciju (a ne doprinijelo dodatnoj zakonskoj uređenosti tog područja) budući

da bi se temeljilo na, gotovo automatskoj reprezentativnosti i statusu pojedine udruge, prema medicinskoj dijagnozi. Time bi Vlada suzila krug pregovarača u dijalogu, a tradicionalne "udruge invalida" zapravo bi dobile status "zastupnika" svih osoba s invaliditetom Republike Slovenije.

U prijedlogu zakonskog teksta razlikuju se udruge osoba s invaliditetom koje imaju "isti oblik invaliditeta" te one koje "imaju različit oblik invaliditeta, ali isti socijalni status zbog svoje onesposobljenosti". Pretpostavka za reprezentativnost pojedine udruge temelji se na zahtjevu da više od 33% članova udruge pripada jednoj ili drugoj kategoriji osoba s invaliditetom Republike Slovenije. Ova odredba (prema ibid.) u suprotnosti je s jednim od temeljnih ljudskih prava - prava udruživanja te je u suprotnost i Ustavom Republike Slovenije kojim se zabranjuje svaka diskriminacija.

Na temelju dosadašnje suradnje, ovom apelu pridružilo se i Sveučilište u Birminghamu (koje već dugi niz godina provodi formalnu edukaciju i podržava razvoj niza udruga u Sloveniji), argumentirajući da je prijedlog zakonskog teksta neprihvatljiv prema standardima EU.

Osnovna zamjerka odnosi se na karakteristike medicinskog modela na ovom području te restriktivnog odnosa prema pravima osoba s invaliditetom, između ostalog i prava da se slobodno udružuju. Pri tome je fokus na pravima i odgovornostima grupa, dok su prava pojedinca za samoodređenjem zanemarena.

Prema ovim navodima, također je preveliki naglasak stavljen na postojeće udruge, čime se postavljaju ograničenja na prava građana da osnivaju nove udruge koje će djelotvornije zadovoljiti neke sadašnje potrebe (kao što je potreba za samostalnim življenjem).

Nadalje, prijedlog zakona, u svojoj sadašnjoj formi ne prepoznaje važnost zastupanja, koje je, unutar EU zaživjelo kao nezaobilazna metoda podupiranja prava osoba s invaliditetom da dobiju odgovarajuću uslugu, primjerenu postojećim potrebama. Naprotiv, prijedlog zakona fokusira se na direktnim uslugama (prijevoza, smještaja, rehabilitacije i sl) te se ne uviđa važnost i uloga udruge u sustavu zastupanja.

I konačno, zahtjev za posjedovanjem profesionalnih kvalifikacija u svrhu vođenja i predstavljanja udruge u potpunosti je van duha i smisla legislative EU, budući da se tim člankom (14, stav 5) direktno isključuju sami korisnici iz procesa odlučivanja. Osim toga, operacionalizacija ovog članka u praksi bi bila onemogućena, budući da se ne daje definicija profesionalnih kvalifikacija koja bi osobu činila kompetentnom za provođenje specifičnih socijalnih programa.

Zahtjev za raspisivanje referenduma

Inicijativom "Društva za teorijo in kulturo hendikepa", uz potporu drugih udruga osoba s invaliditetom i članova profesionalne zajednice, predsjedniku Državnog zbora upućen je zahtjev za raspisivanjem referenduma. Predloženo referendumsko pitanje glasilo bi: "Treba li se pitanje reprezentativnosti udruga invalida urediti drugačije nego u prijedlogu Zakona o udrugama invalida, na način da pri odlučivanju o reprezentativnosti udruge kriteriji nisu jednaka vrsta invaliditeta i društveni status?" Kao geslo referenduma predloženo je:"Za jednake mogućnosti!"

Zaključak

Jednom kada je postignut pomak od "medicinskog liječenja" do njegovanja osobe s invaliditetom, postoji veliki rizik da će pomagači unutar različitih servisa pomoći koji postoje u zajednici "osnaživati" korisnika da asimilira pretpostavke i vrijednosti društva koje se temelje na idealiziranim standardima tjelesne savršenosti. Time se doprinosi ideji da je ovisnost korisnika o servisima pomoći jedina moguća i "normalna" posljedica invaliditeta. Ovakva obilježja proizlaze iz kurativnog pristupa i pretpostavljaju da svi ljudi imaju istu mentalnu predodžbu "normalnog". Takav pristup ne uvažava činjenicu da hendikep ne proizlazi iz tijela ili uma pojedinca, već iz socijalnih uzroka. Kako je u mnogim aspektima prakse ovog područja i kod nas još uvijek vrlo prisutan medicinski model (što je vidljivo ne samo iz stavova javnosti, već i profesionalnih pomagača), ovaj primjer smatramo vrlo edukativnim. Možemo zaključiti da bi, u perspektivi, usvajanje ovakvih zakonskih prijedloga gdje se reprezentativnost pojedine udruge temelji na kriterijima istovrsnosti invaliditeta, odnosno društvenog statusa, dovelo do izrazito diskriminatorne prakse a time i negativnih posljedica kršenja osnovnih ljudskih prava.

Dr. ZORISLAV BORUŠ, voditelj
RADNA GRUPA ZA ETIČKA PITANJA I MEDIJE
POVJERENSTVA VLADE REPUBLIKE HRVATSKE
ZA OSOBE S INVALIDITETOM

Zagreb, 20. siječanj 2003.

DRŽAVNI ZAVOD ZA ZAŠTITU OBITELJI, MATERINSTVA I MLADEŽI

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske
za osobe s invaliditetom

10 000 Z A G R E B
Savska cesta 41/III

Predmet: Izvješće o proteklom radu Radne grupe

Kako se nisu stvorili uvjeti za održavanje sjednica Vladinog povjerenstva za osobe s *invaliditetom na drugom* mjestu, odnosno u drugom prostoru koji bi mogao primiti i predstavnike svih medija, to je nešto o čemu bi u slijedećem razdoblju svakako trebalo voditi računa, pa *makar* da se *svaka druga sjednica* održi u nekom većem prostoru (prostorije Vlade, Ministarstva i sl.). Na taj način se izgubila mogućnost direktnog izvješćivanja osoba s invaliditetomdrljem cijele Hrvatske koje *su za rad* i rezultate rada Vladinog povjerenstva izrazito zainteresirane.

Kontakti *sa članovima Radne* grupe bili su usmeni, bez posebnih sastanaka, a mediji su što direktnim nastupima na TV, radiju ili prigodnim člancima i obavjestima u novinama redovito izvješćivani o značajnijim *aktivnostima Povjerenstva*, kao što su na primjer okrugli stolovi, pokroviteljstva i sl., a isto tako i u okviru svih značajnijih aktivnosti SOIH-a.

Mišljenja sam da osim drugačijeg ili adekvatnijeg prostora za sjednice treba svaki puta pozvati TV i ostale medije da se *makar prije sastanka* obavijeste o onom što je na dnevnom redu i svakako nakon sjednice saopćenjem izvjeste o radu i zaključcima Povjerenstva.

S poštovanjem,

Voditelj Radne grupe
Dr. Zorislav Boruš

Hrvatski savez udruga tjelesnih invalida
10000 Zagreb, Šoštarićeva 8, tel/fax (01) 4812 -004

Zagreb, 14. prosinca 2002.

POVJERENSTVO VRH ZA OSOBE S INVALIDITETOM
Zagreb, Savska 41

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNI ZAVOD ZA ZAŠTITU OBITELJI, MATERINSTVA I MLADEŽI
ZAGREB
18-12-2002
02301/0201/18
16152-3

PREDMET: Izvještaj Radne skupine za održavanje okruglih stolova

Poštovani,

Predsjednica Hrvatskog saveza udruga tjelesnih invalida predsjednica je Radne skupine za održavanje okruglih stolova te podnosi ovo izvješće, temeljem zaključka sa sjednice Povjerenstva VRH za osobe s invaliditetom, održane 18. studenoga 2002.

Već je podneseno prvo izvješće iz kojeg se vidi da je radna skupina uredno izvršavala postavljene zadatke, što je rezultiralo održanim skupovima. Slijedom navedenog održan je u proljetnim mjesecima prvi okrugli stol:

"Odgoj, obrazovanje i rehabilitacija djece s teškoćama u razvoju"

a u prosincu drugi:

"Invalidi rada"

Radna skupina trenutno vrlo marljivo radi na pripremi sljedećeg okruglog stola na temu:

"Izjednačavanje prava osoba s invaliditetom po osnovi invalidnosti".

Naime, iako je predviđeno održavanje i tog okruglog stola tijekom 2002. okrugli stol će se održati u prvoj polovici 2003. Razlog odgode je temeljita priprema ovako osjetljive teme, ali i zbog trenutne vrlo osjetljive društvene situacije u kojoj bi možda planirani stol smatran provokacijom ili u najmanju ruku nekim negativnim povodom, što nije.

Uz poštovanje

PREDSJEDNICA RADNE SKUPINE
Mr.med.sc. MIRJANA DOBRANOVIĆ

POVJERENSTVO VLADE REPUBLIKE HRVATSKE
ZA OSOBE S INVALIDITETOM
Radna grupa za praćenje pravnih propisa
u hrvatskom zakonodavstvu

DRŽAVNI ZAVOD ZA ZAŠTITU OBITELJI,
MATERINSTVA I MLADEŽI
Povjerenstvo Vlade RH za osobe s invaliditetom
- tajništvo –

Predmet: Izvješće o radu radne skupine za godinu 2002.
- dostavlja se

Radna skupina za praćenje pravnih propisa u hrvatskom zakonodavstvu Povjerenstva Vlade Republike za osobe s invaliditetom tijekom 2002. godine izradilo je niz mišljenja na prijedloge zakona koji su upućeni u zakonodavnu proceduru, a svojim sadržajem utječu i na prava, obveze i uvjete življenja osoba s invaliditetom. Svojim radom, radna grupa pokušala je ostvariti i svrhu samog Povjerenstva te svojim sugestijama, prijedlozima i mišljenjima na pojedine propise osigurati više standarde i kvalitetu življenja osoba s invaliditetom i njihovih obitelji.

Radna grupa je u svom radu nastojala surađivat s nevladinim udrugama čiji su predstavnici i članovi Povjerenstva, uvažavajući njihove prijedloge, sugestije i mišljenja izradila mišljenje na sljedeće prijedloge zakona:

- Nacrt prijedloga Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom,
- Nacrt prijedloga Zakona o oslobađanju od plaćanja dijela troškova zdravstvene zaštite,
- Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju
- Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi
- Nacrt prijedloga Zakona o sportu.

Osim na zakonske prijedloge, Radna skupina izradila je u ime Povjerenstva odgovore niz upita, prijedloga i predstavki koje su dostavljene Povjerenstvu VRH za osobe s invaliditetom.

Zatraženo je, od nadležnog Ministarstva, tumačenje članka 14. stavaka 5. i 6. Zakona o socijalnoj skrbi, koje tumačenje, koliko je članovima radne skupine poznato, još nije dostavljeno.

Radna skupina i u sljedećoj godini planira aktivno sudjelovati u izradi mišljenja na prijedloge Zakona koji se na bilo koji način dotiču osoba s invaliditetom.

Silvija Trgovec - Greif

Delegacija SOIH – predstavnici Saveza članica SOIH.

CEREMONIJA OTVARANJA 6. SVJETSKE SKUPŠTINE DPI
- rekordan broj sudionika preko 3000 iz 108 zemalja-

Uz predstavnike DPI pozdravili gospodin Hori guverner Hokaida i gospodin Katura gradonačelnik Sapora.

Akiyoshi Yamada – Predsjedavajući Japanske nacionalne skupštine DPI
"Velika uloga i velika očekivanja od DPI"

Poželio je dobrodošlicu sudionicima iz cijelog svijeta i zahvalio na gostoprimstvu domaćinima. Od osnutka cilj je DPI Japana garantirati dignitet svakoj osobi. Broj sudionika na Skupštini nameće zaključak na značajna očekivanja od DPI u pokretu osoba s invaliditetom.

Zahvaljuje osoblju-volonterima koje je radilo bez spavanja i odmora.

Den Pu Fung - Predsjedavajući Kineske nacionalne skupštine DPI

Ističe da je DPI rođen u Singapuru pred 20 godina. Tijekom dva desetljeća i učinio veliki napredak za socijalni položaj osoba s invaliditetom. Kina čini napore da poboljša položa oko 60 milijuna osoba s invaliditetom i tu se očekujuje DPI aktivnost.

Judy Human – Member of US Government - izrazila je zadovoljstvo s postignućima u mnogim zemljama. Više od 45 zemalja ima antidiskriminirajuće zakone. Valja nastaviti nastojanja u osnaživanju osoba s invaliditetom.

Joshua Malinga – Predsjednik DPI - pozvao je sve zemlje da potpomognu jačanju pokreta osoba s invaliditetom i relizaciju misije vezane za ljudska prava.

Kalle Konnkolla – bivši Predsjednik DPI - ističići potrebu donošenja Konvencije o pravima osoba s invaliditetom jer su izolirani. Valja više pozornosti posvetiti pitanjima "diskriminacije" i "ljudskih prava". Ukoliko tu Konvenciju ne podrže vlade završit će samo kao dokument.

Bengt Lindquist – izvješćivač UN za Standardna pravila - na prošloj sjednici u Meksiku predložen je nacrt Konvencije koji je dan Generalnoj skupštini UN prošle godine. Komitet koji je ad hoc formiran utvrdio je osnovne principe "mora biti utemeljena na ljudskim pravima " i "sudjelovanje osoba s invaliditetom i njihovih organizacija". Trenutno smo na raskrižju hoće li se Konvencija napraviti utemeljena na međunarodnim standardima o ljudskim pravima ili na opći propisima.

Sva su zbivanja bila popraćena izuzrtnim radom volontera koje je omogućila Konfederacija japanskih sindikata koji su u dvorani Kita-yell od 12.10., te razmješteni po svim hotelima u kojima su odsjedali sudionici, na aerodromu u Tokiju i Saporu i na svim važnijim punktovima u gradu Saporo.

RADNI DIO

Nakon plenarnih uvodnih izlaganja rad se odvijao u 10 sekcija svakodnevno:

1. Neovisno življenje
2. Žene s invaliditetom
3. Ljudska prava
4. Bioetika
5. Konvencija UN
6. Razvoj – rad s Svjetskom bankom
7. Afrička dekada
8. Rad i socijalna sigurnost
9. Uključivanje i suradnja
10. Pristupačnost

U okviru neovisnog življenja posebna pozornost skrenuta je na potrebu atvaranja regionalne i globalne mreže. Puno se govorilo o konceptu neovisnog življenja i o značenju samoodređenja u životu osobe s teškim invaliditetom. Posebno se pitanje postavilo kako se može sve unaprijediti i posebno se istaklo mjesto kompjutorske tehnologije koja može značajno unaprijediti suradnju i razmjenu iskustava. Pokazalo se da su pristupi u različitim zemljama različiti ali da su najbitnije odrednice samoodređivanje, peer-counseling, potpora i pokret samopomoći. Također je istaknuta uloga osobnog asistenta u kvaliteti življenja osoba s invaliditetom.

Zbog stalnog narušavanja privatnosti i vlasništva mnoge žene ali i muškarci s invaliditetom su diskriminirani. Drugim riječima, žene s invaliditetom su diskriminirane iz dva razloga zbog invalidnosti i spola. Mnoge od njih nemaju pravo na obrazovanje, rađanje, posjedovanje imovine i pravo na rad. Vrlo često imaju oba problema pitanje partnera i pitanje financijskih sredstava. Njihovi su prihodi vrlo niski. Stoga se mora djelovati čvrsto u cilju promoviranja njihovih prava da se ostvare i da budu zaštićena. Posebna se rasprava vodila o nasilju nad ženama gdje je istaknuta

potreba da se to pitanje rasvijetli u skupini peer-counselinga tj. iskustava žena koje su to prošle i osnažuju one koje su tek iskusile probleme nasilja.

U području bioetike temelj za diskusiju bila je Opća deklaracija o ljudskim pravima u kojoj stoji da niti jedna osoba ne može biti diskriminitrana u području genetskih standarda. No, unatoč tome abourtus je u nizu zemalja dozvoljen ukoliko se procjenjuje da bi bebe mogle biti s invaliditetom, čak liječnici vrše pritisak na majke s invaliditetom da ne rađaju.
Također se ističe da istraživanja o GENOMU uzrokuju brojne diskriminacije koji se odražavaju i na zapošljavanje, štoviše čak niti ADA nije bio dovoljan da to spriječi.
Zahtijevalo se ulaganje velikih sredstava u neovisno življenje osoba s invaliditetom i traži se pravo na različitost, pravo na djecu i razvoj koncepta sposobnosti.

U raspravi o Konvenciji UN dane su smjernice gospodinu Lindquistu za djelovanje u okviru Povjerenstva UN, predložena su područja koja se moraju obuhvatiti i uz podržavanje procedure podržano donošenje Konvencije.

U području pristupačnosti rasprravljalo se o fizičkoj i komunikacijskoj pristupačnosti. Prikazana su nova dostignuća za gluhe i slijepe osobe. U ovom dijelu prikazani su i rezultati koje je SOIH postigao kroz projekt "Pristupačna Hrvatska" i kroz "Školu mobilnosti" te u zakonodavnoj regulativi iz tog područja. U punoj dvorani doprinos SOIH-a ocijenjen je izuzetnim te su uspostavljene veze za suradnju na tom području.

EMITIRANJE TITLOVA ZA OSOBE OŠTEĆENA SLUHA TELETEKSTOM

mr. Duško Zimonja, dipl. inž., Tanja Gombar, dipl. inž.

Hrvatska radiotelevizija, Prisavlje 3, HR-10000 Zagreb, Hrvatska
e-mail: Dusko.Zimonja@hrt.hr

Sažetak: *Teletekst uz standardni sadržaj omogućava i prikazivanje titlova unutar televizijske slike. Prednost je ovoga načina titlanja emisija da se titlovi prikazuju po želji gledatelja. Jedini je uvjet da gledatelj ima TV prijamnik s ugrađenim teletekst dekoderom. Osnivanje programske službe kojoj će osnovni zadatak biti izrada i emitiranje titlova prilagođenih osobama oštećena sluha putem teletekstа jedan je od budućih zadataka HRT-a.*

Ključne riječi: *Teletekst, titlanje, HRT, Savez gluhih i nagluhih*

1. UVOD

Na inicijativu predstavnika Hrvatskog saveza gluhih i nagluhih održano je više sastanaka Saveza i HRT-a radi uvođenja sustava za emitiranje titlova teletekstom. Rezultat dosadašnje suradnje idejni je projekt opisan u nastavku.

Cilj je ovoga projekta uvođenje nove programske službe za pomoć osobama s posebnim potrebama unutar HRT-a s osnovnim zadatkom koncipiranja, kreiranja i emitiranja titlova prilagođenih osobama oštećena sluha teletekstom. Takvi bi titlovi gluhim i nagluhim osobama bili značajna pomoć u praćenju TV programa. U Hrvatskoj ima više od 70 tisuća registriranih osoba oštećena sluha kojima bi takva dodatna informacija bila vrlo korisna. Stvarni je broj znatno veći jer u tih 70 tisuća nisu ubrojene starije osobe koje imaju jednake probleme sa sluhom zbog starosti.

Prijedlog dan u nastavku načinjen je na osnovi spoznaja o radu takvih službi na televizijama drugih europskih zemalja. U Europi se servis titlanja teletekstom rabi već niz godina u gotovo svim državama (Austrija, Belgija, Danska, Finska, Francuska, Island, Italija, Mađarska, Nizozemska, Norveška, Njemačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Švicarska, Velika Britanija).

2. KONCEPCIJA

Služba za pomoć osobama s posebnim potrebama predloženom bi opremom (**slika 1**) i s ljudima pripremala i emitirala titlove istodobno za dva televizijska programa (HTV1 i HTV2). Rad Službe bio bi organiziran u tri smjene (od 8:00 do 24:00).

U početnom razdoblju Služba bi emitirala titlove jednostavnijih, kraćih emisija, a opseg i raznovrsnost emisija postupno bi se povećavali. U odabiru emisija Služba bi se konzultirala s predstavnicima udruga gluhih i nagluhih osoba, tj. maksimalno bi se poštovali njihovi zahtjevi.

Može se pretpostaviti da će nakon početnog zadovoljstva emitiranjem titlova na "sporovoznim" emisijama glavni zahtjev biti emitiranje informativnih emisija s titlovima. Upravo u tom dijelu očekuju se najveći problemi jer se veći dio tih emisija, poglavito Dnevnik, finalizira u posljednji trenutak, a često se mijenjaju raspored priloga i najave tijekom emisija. Isti su problemi i s drugim najgledanijim emisijama koje idu uživo. Olakotna okolnost kod titlanja informativnih emisija bit će uvođenje središnjega računalnoga sustava za prijam i obradu vijesti, tzv. ***newsroom***, čija je instalacija na HTV-u u tijeku.

3. KADROVI

Na osnovi tehničkog dijela idejnog projekta buduće Službe za potpuno iskorištenje tehničkih mogućnosti i pretpostavljenih programskih zadataka nužni su: voditelj službe (1 izvršitelj), operatori (12 izvršitelja), lektori (2 izvršitelja), realizatori (3 izvršitelja), redaktori/operatori (3 izvršitelja), daktilografi (3 izvršitelja) i osoba za tehničko održavanje (1 izvršitelj).

Lektore bi dodijelila Služba za jezik i govor, a osobu za tehničko održavanje Informatika.

3.1. Opis poslova

Voditelj Službe treba usko surađivati sa svim programima čije će se emisije emitirati s titlovima. S odgovornim osobama ostalih programa HTV-a, poštujući sugestije i zanimanje udruga osoba oštećena sluha, dogovara izbor emisija. Njegova je obveza i neposredno rukovođenje radom Službe.

Operatori opremaju "titlom" snimljene emisije pripremljene za emitiranje. Rade na pripremi titlova za filmove, dokumentarne, obrazovne i druge dogovorene emisije čije snimke i sve eventualne tekstove dobiju na vrijeme za obradu. O opsegu posla govori podatak da ORF-u i RTV Sloveniji nakon 20, odnosno 5 godina rada takve službe, za 90-minutni film treba i do 9 sati rada za opremanje titlovima. Isto je vrijeme potrebno za govorne emisije od jednoga sata. Filmove, TV serije, drame i neke druge emisije potrebno je dodatno opremiti i opisom zvučnih efekata važnih za praćenje radnje.

Broj izvršitelja toga profila (12) u budućoj Službi usklađen je s pretpostavljenim brojem uređaja za upisivanje i radom Službe u tri smjene.

Za operatore bi bili poželjni studenti završnih godina fakulteta društvenih smjerova.

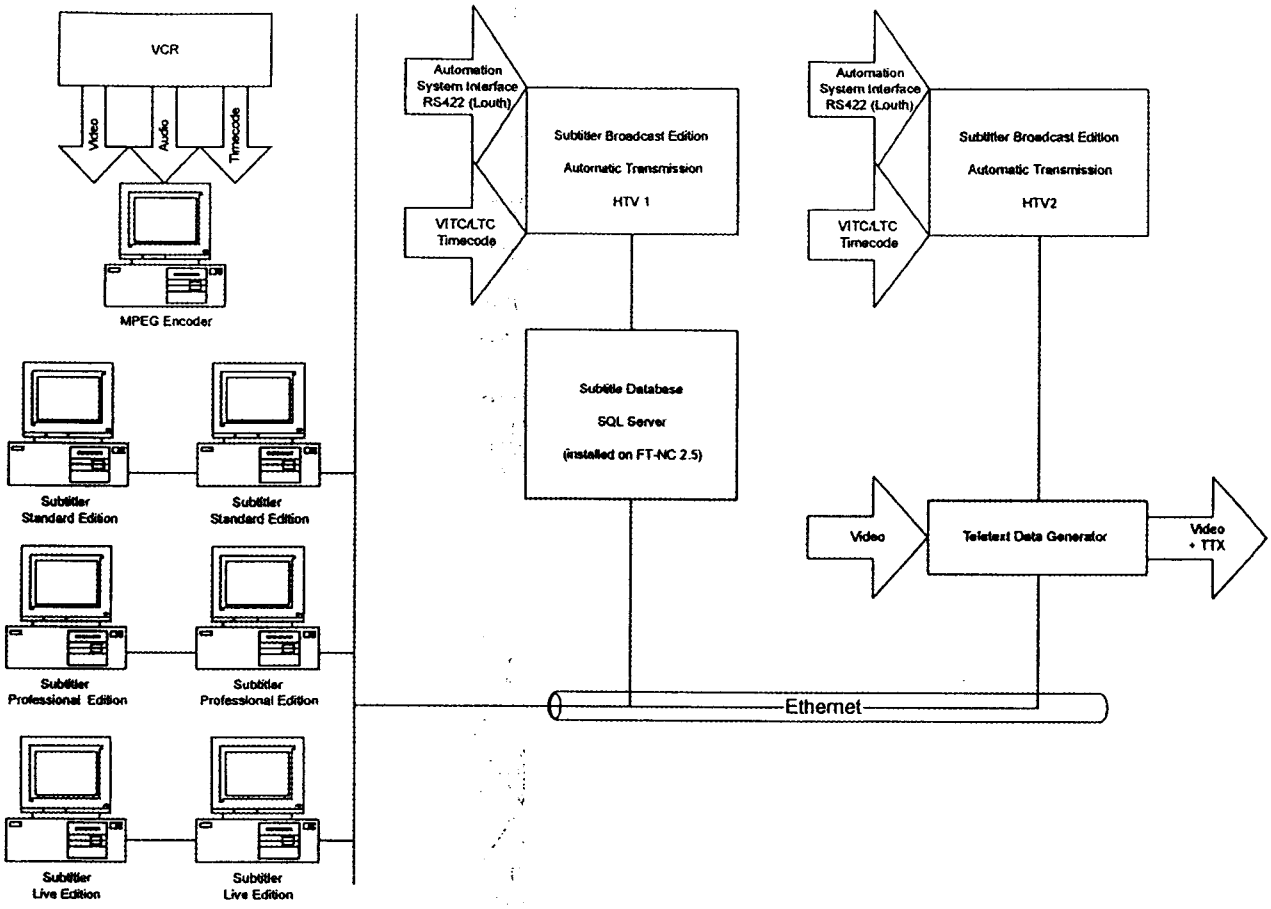

Slika 1 *Blok-shema sustava za titlanje teletekstom*

Pri sažimanju tekstova i opremanju titlova povremeno će se pojaviti i potreba za intervencijom **lektora**. Njihova fizička prisutnost neće biti potrebna uz pretpostavku informatičkog povezivanja Službe titlova s lektorskom službom.

Realizatori, svaki u jednoj smjeni, prikupljaju potrebne materijale iz drugih programa ili službi (VHS kasete, tekstovi), kontroliraju ***timecode*** i brinu se za pravodobno emitiranje.

Redaktori uz poslove operatora moraju biti sposobni i za obradu – sažimanje tekstova. Naime, izravno "titlanje" izgovorenoga teksta u cijelosti osobe kojima su titlovi namijenjeni ne bi stigle pročitati zbog njihova prekratkog zadržavanja na ekranu. Pronaći najmanje tri osobe takvih sposobnosti – uvjetno nazvane redaktorima – i tri vrhunska daktilografa bit će vjerojatno i najveći problem u radu buduće Službe titlova HTV-a.

Zbog specifičnosti posla, tj. izravnog titlanja u program (bez prethodne kontrole redaktora ili lektora), od **daktilografa** se neće tražiti samo izuzetno velika brzina unosa teksta nego i opća kultura i kontinuirano praćenje aktualnih društveno-političkih zbivanja (ispravno pisanje imena država, gradova, političara, državnika, kratica svjetskih organizacija itd.).

Da bi se posao mogao uspješno obavljati, za sve navedene kadrove vrlo važnu ulogu imat će odabir i njihova edukacija. Ne treba posebno naglašavati da je poznavanje rada na računalu jedan od važnih preduvjeta za uspješno obavljanje posla gotovo potpuno baziranog na informatičkoj infrastrukturi.

U svakom slučaju nužno je osigurati razdoblje za pokusni rad (bez emitiranja) koji bi omogućio uhodavanje i uklanjanje eventualnih problema.

4. TROŠKOVI

Predviđeni troškovi opreme (informatička, video, audio) za puštanje Službe u rad iznose približno **920.000,00 kn**. Procjena troškova dana je na osnovi trenutačnih tržišnih cijena slične opreme. Iako će se stvarni troškovi moći prikazati tek nakon raspisivanja međunarodnog natječaja i prikupljanja ponuda, može se pretpostaviti da će ukupna svota neznatno odstupati od predviđene.

Dodatni troškovi bit će uređenje prostorija za rad, elektroinstalacije, klimatizacija, akustička adaptacija, instalacija potrebne opreme, uredski pribor te kontinuirani operativni troškovi za zaposlenike koji će nastati kad se Služba osnuje.

5. ZAKLJUČAK

Ovako koncipirana služba trebala bi od samoga početka stvoriti odgovarajuće mogućnosti i realizirati zadovoljavajući broj emisija s titlovima prilagođenim osobama oštećena sluha.

U Zagrebu, 14. 5. 2002.

6462	**LG** 17" **Flatron F700P**, PnP, **96KHz**, **1600x1200/75Hz**, **0.24**mm, 4-portni **USB hub**, **TCO99** **NOVO!**	3 god.	1.987,75
4957	**DDR** 256 MB 184 pin, **333MHz**, **KINGMAX**	3 god.	626,69
5410	CPU **AMD** Athlon XP 2100+ (128K L1+256K L2 on-chip cache, FSB **266MHz**), **Palomino,** Socket A	1 god.	919,70
5207	Hladnjak za Socket A do Athlon XP 2800+, **Thermaltake SLIM VOLCANO 8, bakrena baza, ball bearing, 4800rpm,** 42.5mm, ventilator 60x60x10mm **NOVO!**	1 god.	88,80
6407	MB **Soltek** 75DRV5-C, **Socket A**, VIA KT333, **FSB266**, **UDMA133**, Vcore adjust, 5PCI, **AGP4x, CNR**, 3DDR DIMM (**333**/266MHz), **Sound**, ATX **NOVO!**	1 god.	710,80
5460	*HDD 60 GB **MAXTOR, ATA-133**, 7200 RPM, 2MB	1 god.	811,16
4734	DVD ROM **LG** 16/48x speed, ATAPI, bulk	2 god.	365,77
1237	FDD 1.44 MB **TEAC**	1 god.	77,09
5115	VGA **MANLI** ATI Radeon 8500LE 64MB **DDR, TV-Out, DVI-Out**	1 god.	791,66
6170	Speakers **TEAC** Power Max PM-100, 2x100W PMPO (2x0.9W RMS), 50-20000Hz, headphone jack	1 god.	90,84
2110	Tipkovnica **Keytronic**, KT800, HR, PS2	2 god.	79,65
4540	**LOGITECH** mouse **optical,** 3-button s kotačićem USB&PS/2 **B69**	3 god.	111,92
4800	Middle tower KH3-350, ATX, **350W, Pentium 4 ready, visoka kvaliteta**	1 god.	444,54
770	Fax modem interni (hardware controllerless) 56k V.92 SVD PCI Conexant (Rockwell) **PRO-NETS** /VPI56SP	1 god.	126,28

7.232,63

HRVATSKI SAVEZ GLUHIH I NAGLUHIH
10 000 Zagreb, Palmotićeva 4
Tel/fax: 01/48 14 114
Matični broj: 3223019
Žiro-račun: 30102-678-4954

Broj:
Zagreb, 04. prosinac 2000.

UPRAVNOM VIJEĆU
HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE

VLADI REPUBLIKE HRVATSKE

Predmet: ZAMOLBA

Poštovani,

Hrvatski savez gluhih i nagluhih udružuje 21 županijsku udrugu gluhih i nagluhih osoba na području Republike Hrvatske, sa preko 12.000 evidentiranih članova, te još 60-tak tisuća teže nagluhih osoba koje na različite načine traže usluge Saveza za svoje specifične potrebe, a posebno u informiranju putem TV-medija u prevladavanju komunikacijskih barijera.

Taj spomenuti broj osoba s oštećenjima sluha kojima je potrebna određena prilagodba TV-programa da bi ga mogli kvalitetnije pratiti i nije zanemariv. Već duže vrijeme pokušavamo pronaći mogućnost kako riješiti problem kvalitetnije informiranosti naših članova, pa smo tražili rješenja i na stranim televizijama. Iako se tu i tamo u TV-emisijama pojavljuje tumač za gluhe osobe koji prevodi sadržaj neke informativne emisije, nismo riješili problem šire informiranosti ostalih osoba oštećena sluha koji ne poznaju znakovni jezik (starijih osoba, te onih koji su u kasnijoj dobi izgubili sluh i onih koji su prošli rehabiliticiju po VT-metodi i sl.)

Prema viđenim rješenjima u najbližim europskim državama, najprihvatljiviji za naše uvjete je austrijski model tzv. »skriveni« titl preko teleteksta.

To je razlog što Vam se javljamo s ovim dopisom i molimo da zajedno sa Hrvatskim savezom gluhih i nagluhih, kao suradnikom i partnerom pokušamo zajednički riješiti problem kvalitetnije informiranosti osoba oštećena sluha na području Republike Hrvatske. Iz dosadašnjih razgovora sa predstavnicima HRT za tehnička pitanja i emitiranje specijalnih programa, shvatili smo da postoji dobra volja za suradnjom.

Jasno nam je da su materijalna sredstva za realizaciju toga projekta jedna od prepreka, **no ako zajedno pokušamo riješiti taj problem nadamo se uspjehu.** Sukladno navedenim aktivnostima postavlja se i pitanje TV-pretplate za određene korisnike.

Prijedlog i zamolba Hrvatskog saveza gluhih i nagluhih je da **Vijeće HRT-a ne donosi samostalno odluke o tome koju kategoriju korisnika (invalida) treba osloboditi, a koju ne, jer takovim odlukama stvara animozitete među samim korisnicima.**

Odluka o tome tko će biti oslobođen ili plaćati povlašteni iznos za TV-pretplatu treba urediti Vlada Republike Hrvatske **i to zakonom.**

Tako dugo dok to nije regulirano zakonom bit će onih koji će vjerojatno s pravom, osjećati da su zakinuti u nekim pravima u odnosu na neku drugu kategoriju invalida. Usput želimo napomenuti da će gluhe osobe i nadalje biti najviše oštećene, bez obzira na uvođenje nove tehnologije titlovanjem središnjeg TV-dnevnika, te prevođenjem nekih emisija putem tumača na znakovni jezik, gluhe osobe će konzumirati tek 5-10% od cjelokupnog programa HRT.

Još jednom molimo **što hitnije** pokrenuti aktivnosti vezane za uvođenje tzv. »skrivenog« titla preko teleteksta.

Šire elaboriranje razloga za gore navedenim potrebama u mogućnosti smo Vam dostaviti nakon odluke Vijeća HRT-a i Vlade Republike Hrvatske da žele zajedno sa Hrvatskim savezom gluhih i nagluhih započeti navedeni PROJEKT.

Unaprijed zahvaljujemo,

HRVATSKI SAVEZ GLUHIH I NAGLUHIH
Andrija Halec, predsjednik

HRVATSKI SAVEZ SLIJEPIH

10000 Zagreb, Draškovićeva 80, p.p. 736

Tel: 48 12 501, Fax: 48 12 507, E-mail: hrvatski-savez-slijepih@zg.tel.hr
www.savez-slijepih.hr, MB: 3271617, Žiro račun: 2360000 - 1101264528

Fax:6176-857
n. r. gospođične Vesne Škuljić

Zagreb, 20. 01. 2003. g.

Naš znak: 01-

DIO AKTIVNOSTI HRVATSKOG SAVEZA SLIJEPIH U 2002.g.

Uz redovne aktivnosti Hrvatskog saveza slijepih (HSS) koje se odnose na pomoć slijepim osobama RH i udrugama slijepih na području pomoći pri : obrazovanju , zapošljavanju , edukacijama i opskrbi tiflotehničkim pomagalima , odnosno informiranju slijepih spominjemo i slijedeće aktivnosti iz 2002. g.

- U Premanturi gdje postoji edukacijsko rehabilitacijski kamp slijepih sagrađena je plaža prilagođena potrebama slijepih osoba. Radi se o jedinoj takvoj plaži u Hrvatskoj.
- Organiziran je boravak djece Centra «Vinko Bek» na ljetovanju u Premanturi.
- Održan je susret četvrti po redu slijepih studenata sa radionicom unapređenja komunikacija s okolinom.
- Održan je kratak seminar sa članovima mreže mladih iz udruga slijepih sa radionicom koja je za temu imala uključivanje slijepe mladeži u rad udruga.
- Održano je savjetovanje sa temom «Brajica za 21. stoljeće» na kojemu je prezentirano nekoliko stručnih referata koji su tretirali problematiku brajevog pisma sa više aspekata.
- Izdana je Početnica za slijepu djecu «Korak po korak» kao treća po redu do sada u povijesti naše zemlje a prvi puta paralelno na brajici i crnom tisku.
- U suradnji sa saborskim odborima i Ministarstvom rada i socijalne skrbi uspjela su se dva amandmana Hrvatskog saveza slijepih na prijedlog Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom uvrstiti u konačan tekst.
- Dati su prijedlozi (od kojih su neki i usvojeni) na prijedlog Zakona o socijalnoj skrbi. I dalje se insistira na nekim poboljšanjima u tijeku procedure donošenja .
- Održana su dva skupa slijepih žena Hrvatske na kojima su bile teme odnosa slijepe majke i djeteta, odnosno majke i slijepog djeteta .
- Pružana je sva administrativno – tehnička pomoć djelovanju Hrvatske zaklade za školovanje slijepih «Marko Brkić».

HRVATSKI SAVEZ SLIJEPIH Zagreb, Draškovićeva 80

TAJNIK
Ivica Robić dipl. oec.